

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXXI рік видання. № 332, лютий, 2022

Останній сніг,
Юрій Сякевич

*І ружому навчається,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шибанко

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Корнелій Ірод, Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Михайло Михайлюк,
Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;

E-mail: nas.holos@uur.ro

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія

Redacția:

**Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România**

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати й редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ 2022 – рік Григорія Сковороди
Золото свободи Григорія Сковороди
- ❖ Вітаємо ювілярів:
 - До 90-річчя від народження Івана Лібера
 - До 70-річчя Богдана Якимовича
- ❖ *Історичні румунсько-українські інтерференції в просторі між Дністром і Карпатами протягом століть*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (LXXIV)*
- ❖ *Між межами безодні (поезія)*
- ❖ *Михайло Волощук. Життєвий шлях у творчій інтерпретації*
- ❖ *«Глобальна мета – щоб у нашому суспільстві було якомога більше людей з розвинутим аналітичним мисленням...» (Інтерв'ю)*
- ❖ *Парадокс (Уривок з роману)*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Християнські читання «Гірчичне зерно» (Оповіді про основи християнського віровчення)*

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2022 – рік Григорія Сковороди ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Володимир АНТОФІЙЧУК

ЗОЛОТО СВОБОДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

(До 300-річчя від дня народження)

У давній історії України найвищий злет національного духовного розвою припав на добу Бароко (кінець XVI – XVIII ст.), що ознаменована інтенсивним містобудуванням, розквітом науки, освіти, різних видів мистецтва, а особливо – літератури.

З-поміж усіх правових норм, що забезпечували благополуччя суспільно-політичного буття, барокові письменники найбільший пошанівок віддавали свободі як індивідуальній, так і колективній. Тому теми волі, вольностей, державної суверенності, лицарської звитяжності в боротьбі проти нашествия зовнішніх ворогів, законного права українського народу на збройну оборону від воєнних інтервенцій і т. ін. посіли у їхніх творах – і світських, і релігійних – найпочесніше місце.

Десь у середині 1750-х років Григорій Сковорода написав вірш «De libertate», що становить, за припущенням деяких дослідників, уривок із якогось більшого твору. Поет славить боротьбу України за свободу та її очільника – гетьмана Богдана Хмельницького, який підняв свій народ проти чужинського ярма і добився вкрай необхідної перемоги:

Що є свобода? Добро в ній яке?
Кажуть, неначе воно золотее?
Ні ж бо, не злотне: зрівнявши все злото,
Проти свободи воно лиш болото.
О, якби в дурні мені не пошитись,
Щоб без свободи не міг я лишитись.

Слава навіки буде з тобою,
Вольності отче, Богдане-герою!

Ідеї вірша «De libertate» – традиційні для української барокової літератури. З одного боку, у ньому звучить мотив «золотої вольності», а з іншого, – прославляється Богдан Хмельницький, який визволив Україну з неволі. Обидві теми в різних варіаціях набули значного поширення в усіх жанрах тогочасного українського письменства. Так, автор анонімної драми «Милість Божа» (1728) в уста «преславного гетьмана» Богдана Хмельницького вклав промову, звернену до всіх українців. У ній народний улюбленець закликає своїх співвітчизників до злагоди і єдності, радить їм більше любити не золото, а залізо, тобто зброю, якою можна здобути найвищу цінність – самостійність держави і свободу для кожного її громадянина. Ця тема, що розгортається в чітко окресленому колі різних політичних питань, немовби продовжується в памфлеті «Історія Русів» (кінець XVIII ст.). У ньому Богдан Хмельницький постає не лише як безстрашний полководець і мудрий політик, а й вправний дипломат, який уміє знайти необхідні слова, щоби переконати козацьке військо у правомірності національно-визвольної війни проти агресивного ворога: «Ми підняли зброю не задля користолюбства якого, або порожнього марнославства, а єдино на оборону Вітчизни нашої, життя нашого і життя дітей наших, а так само і ваших! Всі народи, що живуть на світі, завжди боронили і боронитимуть вічно життя своє, свободу і власність; і навіть найнижчі на землі тварини, які суть худоба і птаство, боронять становище своє, гнізда свої і немовлят своїх до знемоги; і природа з волі Творця всіх і Господа дала їм різне для того знаряддя в самих членах їх. Пощо ж нам, браття, бути нечулими і волочити тяжкі кайдани рабства в дрімоті й ганебному невільництві ще й по власній землі своїй?».

Поступово в українській бароковій літературі склався її наскрізний мотив – мотив «золотої вольності», який бере свій початок з «Віршів на жалісний погреб... Петра Конашевича-Сагайдачного» (1622).

(Продовження на 4 с.)

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2022 – рік Григорія Сковороди ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

ЗОЛОТО СВОБОДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

(Продовження з 3 с.)

У ньому із цілковитим переконанням стверджується одвічне прагнення людини до найціннішого, даного їй самою природою:

Вольність – ось найважливіша річ поміж усіми,
Гідність їй уступає речами своїми.
Тож освідчити можуть цю думку народи,
Бо вони до свободи ідуть од природи,
Золотою у світі її називають,
Доступитись до неї всі пильно жадають.

Свій надзвичайно важливий висновок автор ілюструє безперечними аргументами, наголошуючи, що «мужньо рицар <...> не грішми, але кров'ю свободу купує». Крім того, наведений фігуральний вислів виявляє ще одну ознаку «золотої вольності» і водночас вказує на домінуючу рису образу ідеального рицаря-оборонця своєї вітчизни.

Суттєво прояснює позиції українських барокових письменників стосовно ідей «золотої вольності» і їхнє ставлення до будь-яких форм невільництва, що ганебно принижують людину, нівелюють її сутність як образу Божого. В уже згаданій «Історії Русів» показовим у цьому сенсі видається епізод, у якому народний герой Іван Богун з обуренням виступає проти єднання України з Московією, пояснюючи це тим, що «в народі Московському владарює найнеключиміше рабство і невільництво у найвищій мірі і що в них, окрім Божого та Царського, нічого власного нема і бути не може; і людей, на їх думку, створено нібито для того, щоби в ньому не мати нічого, а лише рабствувати. Самі вельможні та бояри Московські титулюються звичайно рабами Царськими». Тому з'єднатися з таким народом, який нездатний навіть помишляти про волю, означає для промовця те саме, що кинути з вогню у полум'я.

Поезія «De libertate», як і низка інших поетичних та філософських творів Григорія Сковороди немовби вивершила мотив «золотої вольності» в українській бароковій літературі, надавши йому естетичної виокремленості і значно розширивши його смислове значення. Адже, за тлумаченням самого поета, свобода – понад усе, понад золото і понад найбільші багатства, бо без неї не може мати повноцінного життя ні окрема людина, ні ціла країна. Тому й обрав він свободу, як проголосив у «Пісні 9-й» збірки «Сад божественних пісень», сенсом власного життя:

Мені ж свобода лиш одна вабна
І безпечальна, препроста путь,
В житті це мірка є основна,
З'єднає коло циркуль отут.

Про свободу індивідуальну поет-філософ говорить і в «Пісні 12-й». «За маєток земний маю спокій, воленьку святу / Окрім вічності, бажаю я дорогу цю просту», – підкреслював він. У наведеній цитаті привертає увагу епітет «свята» стосовно ключового слова «воля» («воленька»), що, на мою думку, всебічно розкриває тлумачення автором сутності індивідуальної свободи, яке повністю корелює з його філософськими поглядами, морально-етичними принципами і способом життя.

У контексті вірша виразно формулюються поняття «*свята воля*»/душевний спокій, зміст яких витлумачується у психологічній, духовній і соціальній площинах. Передовсім ідеться про відновлення вродженої потреби людини в єднанні з природою, «матінкою святою», як називає її Григорій Сковорода. Це забезпечить їй, людині, душевний спокій і вбереже від щоденної суєти, символом якої виступає образ багатого міста з його наміром затягнути кожного у брудні тенета. Тому поет радо втікає від міської неволі та поспішає на привілля полів і дібров, щоби здобути обітоване умиротворіння і душевну рівновагу. У передчутті блаженства від звільнення з лабетів міського хаосу, стрімкого часового ритму і постійної колотнечі та здобуття повної свободи він розчулено заявляє: «Вік свій буду коротати там, де тихо час біжить».

В омріяному й обраному світі спокою, краси й розміреної плинності життя, за думкою Григорія Сковороди, людина сягне висот духовної свободи. При цьому автор вірша заявляє, що не бажає «нових наук», а як мистець, що зазнав впливу Просвітництва, цілком довіряється «здоровому уму» і «розумно-стям Христовим». У цьому – висновок не лише поета-філософа, а й позиція богослова і «любителя священної Біблії». Втім, тут нема нічого несподіваного, бо і в художніх творах та філософських трактатах цій проблемі Григорій Сковорода приділив немало уваги. У трактаті «Книжечка про читання Святого Письма, названа Жінка Лотова» він аргументує необхідність другого народження людини – людини духовної, бо «духовна ж людина вільна». І далі в символічній манері розкриває сутність такої людини, образ якої

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2022 – рік Григорія Сковороди ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

задумав і втілює у життя Господь Бог: вона «у висоту, в глибину, в ширину літає без меж. Не заважають їй ні гори, ні ріки, ні моря, ні пустелі. Провидить віддалене, прозирає приховане, заглядає у минуле, проникає в майбутнє, ходить по поверхні океану, входить зачиненими дверима. <...> Тіло її – діамант... <...> Голос її – голос грому...». Така особистість, досконала духовно і фізично, здатна демонструвати наполегливість і стійкість в обороні людської гідності, в досягненні незалежного вибору свого призначення і власного майбутнього.

Діалог Григорія Сковороди «Розмова, звана Алфавіт, або Буквар світу» націлює природжених до богослов'я любити бідність, бо це забезпечує духовну свободу. А в «Пісні 12-й» аналогічна думка звучить ще виразніше й переконливіше: «І нічого не бажаю, окрім хліба та води, / Вбогість приятелем маю – з нею ми давно свати». Цей же мотив домінує у багатьох інших творах Григорія Сковороди. У притчі «Убогий Жайворонок» він, наприклад, тлумачиться як богоугодний вияв блаженства «мужа святого, чесного»: «О убогість! Блаженна, святая! / Відчини нам двері твого раю». <...> О убогість! О дарє небесний! / Люби́ть тебе муж свя́тий, че́сний».

Трактуванням бідності Григорій Сковорода чітко проілюстрував і особисте ставлення до християнських чеснот. Адже у житті він послуговувався скромним побутом, не мав власного житла, був абсолютно байдужим до багатства й розкоші, відмовився від церковної і світської кар'єри, що й свідчило про його повне відмежування від світських цінностей. Тому з чистим християнським сумлінням і душевним спокоєм він підсумував своє життя і творчу діяльність лаконічним висловом, який став епітафією на місці його вічного спочинку: «Світ ловив мене, але не впіймав».

Звернення Григорія Сковороди до проблеми свободи у вірші «De libertate» та багатьох інших творах – це не тільки данина бароковій традиції, хоч і в найвищому її літературному та філософському осмисленні. Це й відгук на тодішню втрату Україною політичної свободи через колонізаційні дії Московитії. Світло думок великого мислителя про право як окремої людини, так і всього народу самостійно обирати своє призначення і вільний розвиток вселяє оптимізм на щасливе розв'язання проблем, які постали перед сучасною світовою спільнотою.

~~~~~

Афоризми Григорія Сковороди

***

Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестав вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним.

***

Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись – значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота – рух душі, а життя – се рух.

***

Що може бути солодше за те, коли любить і прагне до тебе добра душа?

***

Надмір породжує пересит, пересит – нудьгу, нудьга ж – душевну тугу, а хто хворіє на се, того не назвеш здоровим.

***

Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю.

***

Як купці вживають застережних заходів, аби у вигляді добрих товарів не придбати поганих і зіпсутих, так і нам слід якнайретельніше пильнувати, щоб, обираючи друзів, цю найліпшу окрасу життя, більше того – неоціненний скарб, через недбальство не натрапити на щось підроблене.

***

Не все те отрута, що неприємне на смак.

***

Добрий розум, робить легким будь-який спосіб життя.

***

Бери вершину і матимеш середину.

***

З усіх утрат втрата часу найтяжча.

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Іван РЕБОШАПКА

«Хочеш бути легким і здоровим старцем? Додержуйся в юності тверезості й непорочності» (Г. Сковорода)

Запозичену для заголовка даної статті пораду, направлену видатним українським філософом, поетом і байкарем Григорієм Сковородою в одному зі своїх листів найулюбленішому молодому другові й учневі Михайлові Ковалинському, ретроспективним вживанням можна належно пристосувати до представлення плідної діяльності Івана Лібера, який на протязі свого життєвого й творчого шляхів, як радив у свій час Сковорода Ковалинському, «використав час (...) і пізнав, чого треба уникати й чого домагатися», і, цитуючи того ж Сковороду, який посилається на античного філософа Плутарха, відзначає, що «нахилом (свої) душі (створював) відповідне собі життя», а тепер, на 90-річному життєвому порозі, подібно тому, як пише Сковорода в іншому листі Ковалинському, може уважатися «(щасливим) і задоволеним) тим, чим він володіє», тобто «усім досі здійсненим», чим він «мав змогу знайти щасливе життя».

Вихові життєві координати всесторонньої плідної діяльності Івана Лібера – зразковий викладач музики, засновник і керівник-диригент музичних шкільних формацій та хору «Зелена ліщина» села Копачеле, композитор, етнолог-збирач народних пісень, опрацьованих й видаваних ним, автор етнологічних наукових підсумованих дописів, не в останню чергу, активний голова Карашсеверінської повітової філії СУР – сповнені багатьма здобутками, набагато більшими, ніж галузеві здобутки його побратимів.

Іван Лібер належить до генерації випускників 50-60-х років української Сігетської педшколи, які, як і їхні побратими зі Серетської української педшколи, сповнені молодечим запалом, охоче направлялися згідно з офіційним призначенням на працю в українські школи рідних чи сусідніх сіл, а то й «освоювали» віддаленіші провінції Румунії з повною тоді відсутністю педкадрів, як Банат чи Добруджа, і закладали повсюди основи україномовного шкільництва, яке, внаслідок реформи румунської освіти 1948 року, невдовзі почало давати похвальні результати.

Уродженець Мараморощини (села Рускови), Іван Лібер «спустився» після закінчення педшколи (1951 р.) «на доли», в банатське село Копачеле і «запустив» там назавжди своє тривке «коріння», викладаючи музику в школі села Копачеле та сусідніх сіл, а з 1958 р. по 1989 р. був зразковим директором місцевої копачельської школи. У ті часи серед учнів Сігетської й Серетської педшкіл, крім багато чого хорошого, явним було особливе захоплення музикою. У цих школах діяли хорові та інструментальні гуртки, які інколи майже рівнялися з професійними. У них плекали уроджені таланти. У Сігеті – славнозвісний викладач музики, концертмейстер і композитор Михайло Митринюк, а в Сереті – викладачі й керівники музичних колективів Петрашук і Валер'ян Янош. Деякі з найобдарованіших вихованців,

як Іван Лібер, Федір Попович, Юрій Парацинець, Іван Біланюк та ін., чи їх буковинські побратими Костянтин Смокот, Дмитро Шведуняк, Василь Мамчук та ін. зразково продовжували традицію своїх славних вчителів. Особливо примітним є те, що Іван Лібер не задовольнився здобутим у середній школі, а, не покидаючи працю, здобув і вищу музичну освіту, закінчивши Бухарестську консерваторію імені Чіпріана Порумбеску, де навчався у професорів, як Емілія Комішел, Діну Васіле та Флорін Джорджеску, що озброїло його відповідними знаннями та фаховими навиками, відкривши йому необмежені можливості проявлятися перш за все у викладанні музики у школі. Виняткову особистість Івана Лібера визнає й інша складова його фаховості – етнологічна, здобута навчанням у Бухарестській консерваторії, що конкретизується в обробці народних мелодій для двох, трьох або й чотирьох голосів у збірнику з нотами «Ой у полі три криниченьки» (2006) з похвальною передмовою композитора й професора д-ра Думітру Жомпана.

Зразковий викладач музики, як правило, може скласти підручник для викладання свого предмета, і такий підручник буде добрим, бо він «виросте» з

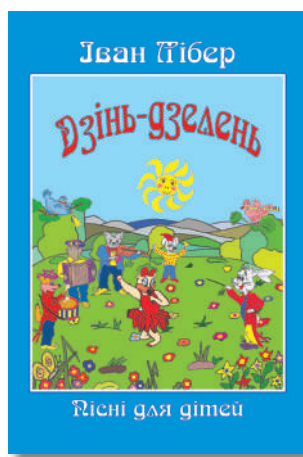
Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

набутого досвіду. На пропозицію (підказаною мною) Бухарестського учбово-педагогічного видавництва Іван Лібер та Юрій Лукан (мій однокласник, викладач української мови та керівник музичних гуртків) склали «Збірник пісень» як додаток до «Підручника музики» для українських шкіл, що зазнав кілька ревізованих перевидань, найкраще з них – це, здається, видання 1997 року, бо воно появилось уже в умовах демократизації нашого суспільства, і в ньому, крім пісень, відповідних шкільній тематиці, містяться й релігійні пісні («Отче наш», «Христос воскрес» та ін.), світські та релігійні колядки («Бог предвічний», «Нова радість стала», «Небо і земля» та ін.), пісні про вчителів, батьків та рідну хату, ко-

було б порівняння Ліберової діяльності цього виду з подібною діяльністю Сидора Воробкевича (1836-1903), автора ряду книг, як «Співаник для народних шкіл», «Підручник музичної гармонії», «Згальний підручник музики» й ін.

Інша, змістовніша складова музичних зацікавлень Лібера – це етномузикологічна діяльність. У 2000 р. він видав збірник українських народних пісень Банату «Зелена ліщина», який слід оцінити як наукову (етномузикологічну) і культурну подію, бо записи Лібера як insider-а (тобто, місцевого жителя, якому тамтешня пісенність кожної хвилини – на видноті), здійснені переважно між 1970-1984 рр., могли б послужити, як це звичайно робиться у фольклористиці, доброю

нагодою вивчення еволюції місцевої уснопоетичної традиції (порівнюючи з моїми записами з 1964 р.): її параметри живучості, збагачення чи звуження й ін., що Лібер не мав на меті (він або хтось інший може це надолужити), бо пішов (і добре зробив) по шляху його етномузикологічних зацікавлень, здійснив, здається мені, вичерпне обстеження мелодійного

лискові пісні, чимало пісень про кохання (чому ж би не прищеплювати учням у цьому віці любов до задушевного українського мелосу і слова), ряд чудових сучасних українських пісень і багато дечого іншого. «Збірник пісень», таким чином, дозволяє учням посправжньому усвідомити глибину й різноманітність душевних переживань людини. Як і в попередніх, так і в останньому виданні «Збірника пісень» для III-VIII класів, переважна більшість матеріалів належить Ліберові. Це, по-перше, – скомпоновані ним мелодії на слова Ст. Ткачука, І. Шмуляка, Ю. Павліша, П. Романюка, Оксани Мельничук й інших, по-друге, мелодії на власні же, Ліберові слова, а, по-третє, численні його обробки народних танців і пісень як з Банату, так і з Мараморощини. Цій же справі прилучення учнів-етнічних українців до рідномовного співу служить збірник Лібера «Дзінь-дзелень. Пісні для дітей» (2008). Цю діяльність Лібера високо оцінив румунський композитор Думітру Жомпан, уважаючи Івана Лібера тим, ким у румунській музиці були славнозвісні композитори Джордже Брязул і Тімотей Попович. Дана висока оцінка – типологічна, не змістовна. Доцільним і показовим, на мою думку,

багатства банатського репертуару, навівши у своєму збірникові приблизно 12 баладних мелодій, 34 родинно-побутові пісні, 27 про родинне життя, 9 рекрутських, 2 наймитських, 6 жартівливих, 5 місцевих мелодій, опрацьованих автором для мішаних хорів. Особлива цінність збірника полягає в тому, що, досліджуючи мелодійне багатство, Лібер не раз «падає» і на чимало текстів пісень, не записаних мною (щастя і перевага insider-а!), наводить нові цікаві варіанти, що якраз і показує стан збереження й еволюції пісенної традиції, яка в Банаті тематично, може, не звузилась, а тільки видозмінила виявлення своєї живучості, аспекти збереження і передачі іншим поколінням.

Етномузикологічна діяльність Івана Лібера масштабніше сконкретизувалась у фундаментальному, як на мене, збірникові пісень з нотами «Народні пісні українців Банату (Румунія)» (742 сторінки), що постав внаслідок записів Лібера та українського доктора мистецтвознавства, кандидата філологічних наук Івана Хланти, який видав цей збірник 2009 р. в Ужгородському видавництві ВАН «Патент».

(Продовження на 8 с.)

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

«Хочеш бути легким і здоровим старцем? Додержуйся в юності тверезості й непорочності»

(Продовження з 7 с.)

Фундаментальним можна вважати даний збірник, бо в ньому головну складову всіх записів – мелодії пісень – розшифрував Іван Лібер, по-друге, з метою всеохопленості в ньому наведені пісні, раніше зібрані мною, у 1964 й наступних роках і друковані у моїх збірниках «Народні співанки», «Ой у саду-винограду» та «Відгомони віків», завдяки чому можна виявити часову еволюцію банатської фольклорної традиції. По-друге, збірник є фундаментальною працею завдяки всеохопленості усіх пісенних видів – «Рідний край. Господарювання», «Дозвілля молоді», «Колядки світського характеру» (колядки господареві, газдині, хлопцеві, дівчині), «Духовні пісні», «Пісні про кохання» (чисельніші), «Весільні пісні», «Родинно-побутові пісні», «Хрестинні пісні», «Балади» (про кохання, родинне життя), «Про бідних і багатих», «Пісні для дітей», «Чумацькі, наймитські та заробітчанські пісні», «Про долю, тугу за молодими літами», «Колискові пісні», «Антипияцькі пісні», «Рекрутські та вояцькі пісні», «Танцювальні пісні», «Жартівливі пісні», «Пісні літературного походження». Даний збірник є, поки що, єдиною краєвою монографією, про що думав я, викладаючи в зимовому семестрі 1992/93 р. в Альбертському університеті.

Масштабність етномузикологічної діяльності невеликого цього річного Ювіляра значніше доповнюється і найновішим його збірником релігійних колядок «Дивная новина. Величальні календарно-обрядові релігійні й світські пісні зимового циклу українців Румунії» (Запис, нотація та обробка мелодій Івана Лібера. Видавництво «RCR Editorial», Бухарест, 2017, 192 сторінки великого формату), який доповнить існуючу прогалину цієї галузі нашої фольклористики. Збірка охоплює: Релігійні колядки («Бог предвічний» і т.п., їх найбільше), Світські колядки («В саду, садочку», «Добрий вечір тобі, пане господарю» і т.п.), Новорічні вінчованки та йорданські пісні («На многая літа», «Вінчуємо вам», «Розвіялися буйні вітрови» й т.п.), Авторські колядки («Ой там із востока» та ін.).

Українські колядково-релігійні пісні в Румунії були записані автором на сігетських фестивалях україн-

ської колядкової обрядовості, на церковних відправах у банатських селах Копачеле («Бог предвічний», «Ангел пастирям мовив», «Божий Син днесь народився», «В Віфлеємі новина», «Вселенная, веселися», «Дивная новина»), Зоріле («Де тота зіздиця» й ін.), у місті Карансебеші, від груп живого вертепу і від таких знавців колядок, як Дмитро Попович, Марія Зюзак, Оля Мачан, Циля Візічканич (Копачеле), Іван Куцяна, Іван Фурді (Зоріле), Іван Яремчук, Василь Красняник (Кричово) і від багатьох інших, згідно з відзначенням румунського фольклориста Денсушану, простих, але, додаю я, добродушних і глибоко віруючих людей, які збереженням і виконанням цих неоціненних перлин виявляють властиві їхньому еству риси – чистоту і праведність душі, риси, надані їм органічною асиміляцією вчення Біблії.

Для наших співгромадян-українців, як оцінював 1928 р. о. Ксенофонт Сосенко (у праці «Культурно-історична постать Староукраїнських свят Різдва і Щедрого вечора», Львів, 1928) стосовно колядкової звичаєвості материкових однокровних побратимів, «Різдво – це Тайна Вечера, на якій присутній сам Господь-Бог». Це – своєрідний «Храм старовіцьких ідеалів», до якого народ відноситься з пієтизмом». Різдвяні колядки «дають найправдивіший і найповніший образ староукраїнської релігійної ідеології», яка «є тота сама від Карпат аж до Кавказу, як в Західній Україні (і в українських поселеннях Румунії, добавлю я), так і на цілій Наддніпрянщині». Колядки й щедрівки «створять окремий світ думок і вірувань та загальнолюдських мрій – духовних, релігійних, суспільних і господарських». Колядки біблійно-релігійного змісту зазвичай співаються господареві, господині та взагалі старим людям. У цих колядках присутня міфологічна Астральна трійця: Місяць, Сонце, Зорі (на Південній Буковині – «дробен дощик» – додаю я) або Місяць, Сонце, Господь, яких народ називає «Божими служеньками», «Трьома небесними товаришами (королями)», які приходять в гостину до господаря і «несуть йому благословенство для роду і плоду, і всяке добро від Господа».

(Далі буде)

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!**Ярослава-Орися КОЛОТИЛО**

Духовному лідеру українців Банату Іванові Ліберу – 90!

Маю велику радість привітати із 90-річчям одного з наших відомих українських інтелектуалів з Румунії, а саме композитора, викладача музики, довголітнього культурного і громадського діяча Івана Лібера із банатського села Копачели! Хвилююся і водночас подивляю, що ця виняткова людина високого гатунку має таке Богом дане щастя урочисто відзначати свій 90-річний ювілей, будучи ще, Богу слава, у повній силі, бадьорим і щасливим! І в ці дні, дійсно, Іван Лібер, як сам мені зізнався, був щасливим, тому що понад сотні друзів його привітали, він відчув їхню щирю повагу й любов, на яку «навіть не чекався»! А це тому що «пан Лібер», як українці Румунії шанобливо його називають, по справжньому це заслужив, бо він уже кілька десятиліть старається гуртувати українців з метою збереження і збагачення рідної української мови, культури, музики, самобутніх традицій! Так, він нас радо гуртував протягом десятиліть, коли тільки мав нагоди, у себе, в Копачелах, на різних річницях, у Луг'ожі на «Днях української культури» та інших заходах і по всьому Банатському краю, сурівську спільноту якого у певний період він сам очолював.

Довгий час будучи колегою Івана Лібера у Раді СУР та співпрацюючи з ним у роки моєї діяльності в якості радника Міністерства культури, не могла не привітати пана Лібера, побажати йому надалі творчого неспокою, який повсякчас його характеризує, міцного здоров'я і щоб його щира усмішка ніколи не зникла з обличчя! Бо він дійсно може себе уважати ПЕРЕМОЖЦЕМ у житті, як і велика більшість його вистражданого покоління, яке відважно пробивало стежку до української школи й культури, користуючись новими позитивними змінами того часу! Я назвала його «переможцем», маючи на увазі, що пан Лібер саме так назвав і свою книгу, автобіографічну повість «Переможці», в якій описав перші кроки у щойно відкритому навчальному закладі для українських дітей у Сіреті! Як відомо, перший Український педагогічний ліцей, про якого йде мова, був для українців Мараморощини й цілої Румунії тим світочем, якого вони дуже потребували у бурхливих повоєнних часах українського відродження (треба уточнити, що до того часу лише дуже мале число української молоді Румунії мало нагоду вчитися читати й писати виключно при українських

церквах, бо шкіл із викладанням української мови ніде не існувало!).

Життєвий шлях Івана Лібера був складним і тернистим. Він народився 5 лютого 1932 року в селі Русково Марамороського повіту, і його школярські роки припали якраз на буремні до- й післявоєнні роки Другої світової війни, коли дітям було важко добиватися до школи, до вищої підготовки, а українській дитині зі села тим паче! Як обдарований хлопчина, який

Іван Лібер з хором «Голос українців» біля погруддя Т. Шевченка в бухарестському парку Герестреу, 2017 р.

закінчив на відмінно чотири початкові класи в сільській рушанській школі, не маючи можливості продовжити українське навчання ближче, мусів їхати аж до Ужгорода, що на Закарпатті, щоб поступити там у «Руську гімназію»! Через два роки, у 1944, через наближення фронту (бо війна ще вирувала) був змушений повернутися додому. Але, як тільки у 1945 році відкрився Український педагогічний ліцей у Сіреті (затверджений тільки у 1948, після проведення національної реформи освіти), він довго не чекав і серед перших поступив туди на науку (можна дізнатися більше про це із книги Івана Лібера «Переможці», яка вийшла 2019 року у видавництві «RCR Editorial» за фінансуванням Союзу українців Румунії). Закінчивши ліцей, став випускником першого покоління (!) і здобув фах вчителя початкових класів. Пізніше, бажаючи поглибити музичні знання (хоч родичі хотіли його бачити священником), Іван Лібер поступив на заочне навчання до Бухарестської консерваторії на спеціальність композиції, диригентства і викладання музики.

(Продовження на 10 с.)

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Духовному лідеру українців Банату Іванові Ліберу – 90!

(Продовження з 9 с.)

Доля повела пана Лібера у банатське українське село Копачели, що поблизу Луг'ожа, звідки була і його дорога дружина Марійка, з якою викохав і виховав в українському дусі двох синів і донечку Сімону (якраз вона і продовжує поклик до українства свого батька, бо закінчила Український факультет й успішно працює в Українському відділенні місцевого Радіо Тімішоара).

У Копачелах (чи в Копашилі, як кажуть місцеві люди) він із 1951 року почав розгортати свою просвітницьку діяльність, викладаючи музику (але й інші предмети), довгий час був директором школи й диригентом гарного великого хору «Зелена ліщина», до якого залучав й учнів гімназії, і з яким отримав багато премій на різних конкурсах повітового й національного рівнів. А після революційних змін 1989 року очолюваний Іваном Лібером колектив мав змогу, завдяки фінансовим підтримкам СУР і Міністерства культури, брати участь у різних міжнародних українських фестивалях (в Україні, Сербії, у Словаччині). Згодом він допоміг українцям у м. Карансеші (на жаль, українських викладачів у цьому місті майже немає) zorganizувати новий хор «Червона калина», який пізніше об'єднався, із «Зеленою ліщиною», щоб разом створити спільний хор «Голос українців», із яким пан Лібер як диригент виступав на різних українських святах, по цілій Румунії! Запам'ятався приємно вражаючий виступ «Голосу українців» на урочистому «Святі Тараса Шевченка» у Бухаресті в березні 2017 року поряд з іншими відомими українськими ансамблями з України і Румунії. А про це дійство пан Лібер із захопленням колись написав. До речі, ще одною його заслугою є та, що він часто друкував статті в сурівській періодиці, в яких вдало висвітлював різні культурні заходи українців Румунії.

Як стверджує сам Іван Лібер, любов до пісні прищепив йому викладач музики Українського ліцею в Сігеті Михайло Митринюк, український патріот, який відкрив у ньому поклик і хист до музики. І так, пан Лібер, будучи вже у Банаті, почав збирати український фольклор, професійно обробляти його і видавати цінні для майбуття книги-збірники (не дивно, що відомий фольклорист і мистецтвознавець Іван Хланта з Ужгорода так високо оцінив його діяльність і запросив до співпраці над фундаментальним збірником «Народні пісні українців Банату (Румунія)»).

У творчому доробку Івана Лібера як композитора є і власні авторські пісні, він поклав на ноти багато

українських віршів, а особливо буковинського поета Степана Ткачука, марамороського Юрія Павліша та банатського Івана Ковача та багатьох інших. Досі з підтримкою СУР він видав 9 книг і, сподіваємося, на цьому не зупиниться, бо в нього завжди в плані нові й нові проекти.

Як людина, яка протягом певного часу офіційно мала обов'язок піклуватися культурою українців Румунії та шукати добрих співпрацівників, тепер я тішуся, що була сучасницею Івана Лібера, славного духовного лідера українців Банату, до яких я, як не раз твердила і писала, маю велику причетність і любов! І, зізнаюсь, приємно мені було співпрацювати, особливо на початках, у важкі для нас '90 роки, коли українці Румунії повинні були, так би мовити, «гартувати сталь» (бо під час режиму Чаушеску вони не мали права гуртуватися в ім'я своєї культури!), з усіма українськими щирими діями культури Банату. І в цьому контексті перед деякими з них я хочу низько схилити голову, бо багатьох вже немає серед нас, на цьому Божому світі, як: Юрій Семенюк, Іван Шмуляк, Андрій Руснак чи адвокат Євген Масикевич. Вони жертвували собою, як і пан Лібер й інші, які ще, Богу слава, у житті, на вівтарі українства і заслужили від нас честь і славу! І повірте, що то не завжди їм було легко й вигідно.

Правду кажучи, якби тепер були інакші часи (без пандемії), то з нагоди цього славного ювілею українці Румунії мали б улаштувати пану Ліберу, як то годиться, велике свято з Урочистим концертом його пісень за участі його друзів-піснярів, які прибули б з усіх усюд, аби привітати ювіляра на сцені піснею. Але живімо з надією, що все владається, і відкладім це дійство на майбутні ювілеї пана Лібера – 95- або 100-річний. Хай Бог допоможе йому і нам усім!

Тож ще раз побажаймо Іванові Ліберу багато сил у здійсненні всіх своїх мрій і бажань, духовної і тілесної кріпості від Бога та родинної втіхи від дітей, внуків і правнуків (шкодуючи, що дружина його і соратниця вже відійшла у засвіти, царство їй небесне). І подякуймо йому за подаровані нащадкам українські пісні, які викликають у людей бурю емоцій (лишень пригадаю пісню на слова Юрія Павліша «Марамориш, рідний краю...», яку я як дочка Марамурешу не можу слухати без сліз!).

Тож зичимо Вам, наш шановний і всіма шанований ювіляре, багато натхнення для нових звершень, щоб були й надалі закоханим у природу, людей і невмирущу українську музику, яка б Вас завжди зберігала душевно молодим, як і до тепер!

На многая і благая літ!

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПЕРЕМОЖЕЦЬ ІВАН ЛІБЕР

*Марамориш, рідний краю, тебе покидаю.
Чи повернусь, чи не вернусь я ще то не знаю?
Гори мої, полонини, Марамороський краю,
Чи будете банувати, що вас залишаю?*

*Чи будете банувати, як і я баную,
Що в далеку чужиноньку зараз повандрую.*

Скільки разів чую пісню «Марамориш», стільки разів перед моїми очима постають два велетні української культури Румунії – композитор Іван Лібер та поет Юрій Павліш (мені пощастило дружити з обома).

Юрій Павліш, який написав слова пісні, – «син фата-моргани, бранець доріг, улюбленець зір, покровитель наївності, сторож блудів, ратай снів, картяр, що грає лишень на слова й мрії, могіканин з могікан...», правда, я міг описати його й своїми словами, але не так уміло, як це робить Степан Ткачук у «Слові про побратимів». Юрій Павліш народився в Банатах, а «легінив», викладав у школі й творив на Мараморощині, у селі Русь Поляна (Поляни).

«Іван Лібер є сином історичної Мараморощини, але чудотворний Банат його усиновив назавжди, а він залишився йому довік відданим і вірним, та йому тільки честь і славу приносить...» – це теж Степан Ткачук писав у тому ж «Слові про побратимів».

Ось як склалися долі цих двох творців: Іван Лібер прокинув кладку між Мараморощиною і Банатом, а Юрій Павліш – між Банатом і Мараморощиною, а та кладка – чарівна, кладка пісні й поезії, якою пізніше пройдуть багато поколінь.

Познайомились ми з Іваном Лібером у Бухаресті, 2002 року, в кабінеті Степана Ткачука. Хоча відтоді минуло двадцять років, але пам'ятаю ту зустріч, ніби вчора відбулась.

«Михайле, перед тобою жива легенда української пісні Румунії – композитор Іван Лібер!» – представив його Степан Ткачук, а потім звернувся до Івана Лібера: «А це наш живий класик Михайло Трайста – соловейко Мараморощини», – пожартував Степан Ткачук.

«Читаю його вірші, деякі з них гарні, співучі, можна покласти на ноти», – відповів Лібер.

І відтоді, спочатку, ми стали добрими знайомим, а опісля – добрими справжніми друзями.

«Скільки разів дзвоню своїм дітям, дзвоню і тобі, Михайле, щоб запитати в котрому кутку світу знаходишся?» – часто говорить мені Іван Лібер. Я теж дзвоню йому часто, бо люблю обмінятися кількома словами з такою людиною, як він.

Іван Лібер таки дотримався слова і поклав на ноти декілька з моїх поезій, а також доручив мені ре-

**Іван Лібер та Юрій Павліш
на святкуванні 60-річчя «Вільного слова»**

дагувати свою повість «Переможці». Книга, яка, на думку Володимира Антофійчука, належить до жанру автобіографічної прози, у якій вдало поєднано два стилі – художній та документальний: «Треба підкреслити, що таких творів в українській літературі Румунії вкрай обмаль».

Важливою є документальна роль повісті, книги-документа про заснування Сігетського українського ліцею та Сігетської педагогічної школи, про які дотепер, окрім клузького університетського професора Івана Семенюка, не писав ніхто.

Перераховуючи видатних представників української інтелігенції, випускників Сігетського українського ліцею та Сігетського українського педучилища, Іван Семенюк пише: «Із поміж випускників Сігетського педучилища вийшов й один музиколог та композитор Іван Лібер, однісінський, який успадкував талановитого композитора і диригента хору, відомого на всій Мараморощині, колишнього нашого викладача музики, буковинця Михайла Митринюка».

(Продовження на 12 с.)

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

ПЕРЕМОЖЕЦЬ ІВАН ЛІБЕР

(Продовження з 11 с.)

В автобіографічній повісті «Переможці» композитор описує своє дитинство, яке не було легким, коли в шість років, по неписаному закону, скинув довгу дитячу сорочку, і вдяг широкі гаті, крізь які його мати кинула жарину, щоб до «легінчика» не повилось нічого злого, і йому доручили пасти вівці в царині, поки не починало орання. «Вдягнений у білу сорочку із широкими рукавами, у реклик, витканий із вовни, пошитий його батьком, у широкі гаті, Іван гордо виводив вівці на леваду, вмюючи свистати різні мелодії та фівкати на вівці, щоб знали хто їхній ватажок. Маленькі постоліята Іван вдягав тільки на Великдень, а опісля аж до самої осені ходив босаком, хоч пекло, хоч текло...».

Закінчивши четвертий клас, майбутній «переможець» володіє добре угорською та українською (рідною рушанською) мовами, мабуть і румунською, яку вивчав у першому класі, і поступає до Ужгородської руської гімназії (його батьки, вся родина, навіть і священник села надіються, що Іван стане священником).

«Та якось одного разу мати спитала Івана:

— Ану, кажи нам, синку, ти тепер підеш у гімназію.

Ким би ти хотів стати?

— Професором, — коротко відповів той.

— Та коли хочеш бути професором, то сиди собі дома! — розчарована відповіддю сина, зробила висновки Анна, але через мить з надією в голосі продовжила:

— Ми усі сподівалися, що ти, як закінчиш гімназію, то підеш учитися на попа, а коли закінчиш факультет, то будеш служити у рушанській церкві.

— Ну, коли ви хочете, аби я був священником, то буду священником, — погодився Іван.

— Коби лиш дійшов до там, бо дорога іще дуже довга. — Поможемо тобі усі, бо й піп наш казав, що нам допоможе, лиш аби ти хотів, — зраділа мати, отримавши бажану відповідь».

Ось так і попав Іван до Руської гімназії в Ужгород, де жив у церковному інтернаті по вулиці Капітульна, № 36, яка 1943 року називалася *Коптолон утцо*. Але шкільний рік (1943/1944) закінчився скоріше ніж звичайно. Починала війна — Друга світова війна! Ма-

лий гімназист Іван Лібер, разом зі своїм односельцем Олексом Ковачем, змушені повертатися додому.

Після того, як Іванового батька взяли на фронт весь тягар домашнього господарства ліг на його дитячі плечі, а до того почалася евакуація села й бомбардування мостів, але вхід радянських військ здається кладе кінець всім страхіттям, крізь які довелося пройти рушанам.

Іванко поступає до новозаснованого Сігетського ліцею, і в 1951 році закінчує Сігетську українську педагогічну школу, хоча не раз опинявся віч-на-віч із матеріальними нестатками та різними життєвими труднощами, завжди виходив переможцем.

У рецензії на повість професор Чернівецького університету, доктор філологічних наук Володимир Антофійчук пише: «Твір приваблює багатьма хвилюючими епізодами, в яких сповна розкривається людський характер, психологія наполегливої особистості, яка долає неймовірні труднощі і добивається бажаного результату, демонструючи при цьому власні найкращі якості — працелюбність, повагу до батьків і старших, порядність і гідність».

Один з найбільш хвилюючих епізодів, це, коли голодному гімназисту доводиться йти пішки з Сігету до Рускови, понад п'ятдесят кілометрів, ніччю під час грози.

Іван Лібер подолав всі негаразди й труднощі, пережив несповнене кохання, хтозна скільки разів йому доводилося перемагати самого себе, поки став тим ким є сьогодні — «Переможцем»!

Поки існують такі люди як Іван Лібер, нам нема чого боятися, що загине українська мова й українська пісня, тому що він садить її в серця дітей, кладе на уста матерів і вчителів, Іван Лібер, як пише професор д-р Думітру Жомпан: «Ніхто інший, як Джордже Брязул чи Тімотей Попович наших днів, бо, подібно їм, турбується про збагачення репертуару пісень для дітей».

Хай щастить вам Пане Лібер і надалі розбуджувати нашу генетичну та історичну пам'ять через глибоке вивчення, осмислення народної пісенної спадщини, щоб народ наш шанував і плекав свою пісню — свою вечірню і світанкову зірницю, бо проспівана пісня гріє груди й душу підіймає.

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Михайло Гафія ТРАЙСТА

Черешнева пісня

Композитору Іванові Ліберу присвячую

Чи пам'ятаєте, Іване, як ми розстрайстились на Чузі?
По-ліберівськи заспівали, неначе солов'ї у лузі,
А черешеньки білим цвітом благословляли наші скроні,
І ми раділи-веселились, мов ті апостоли в іконі.

Над нами й небо посміхалось, назустріч нам плила весна,
А ми левадами блукали, неначе човен без весла.
Про «Переможців»¹ розмовляли відверто й щиро, ми ж бо друзі,
До наших бесід прислухались черешні на горбатій Чузі.

Ми не відмовились від чарки терпкого білого вина
І побратимів всіх згадали, і споминали Степана².
Про Марамориш говорили, про Рускову і Рівну Верхню,
Про те, як важко ми боролись, поки добрались на поверхню.

Бо переможці – ми із вами! Хоч, мабуть, дехто скаже: «Ні!»,
Ми ж бо у водах не тонули і не горіли у вогні!
Звикали чесно ми до слави, так лиш звикають до розлук –
Всі перепони подолали, бо не боялись праці й мук.

Ви закохалися, Іване, у черешневий Копашель,
Вас всі тут знають, поважають, беруть собі вас за модель.
Чи пам'ятаєте, Іване, як ми розстрайстились на Чузі?
По-ліберівськи заспівали, неначе солов'ї у лузі.

* * *

«Вже нема, ой, вже нема на Чузі черешень.
Вирубали всі – до пня!
Посадили малі черешеньки...
Але я вже, відай...» – посміхається Іван Лібер.
А над Чугою весна, мов матір над колискою,
Коліскову співає – черешневу, біленьку...

«Цього року вже не буде черешневого раю
На Чузі, Михайле, де ми „малювалися”³...
Вирубали всі – до пня!

Посадили маленькі, але я вже...» –
Посміхається по-копашельськи
Черешневим цвітом Іван Лібер.

Та ні, пане композиторе!
Навіщо калічити спогади?...
Черешеньки цвістимуть у наших душах,
Мов на Чузі!

¹ «Переможці» – автобіографічна повість Івана Лібера.

² Йдеться про Степана Такчука.

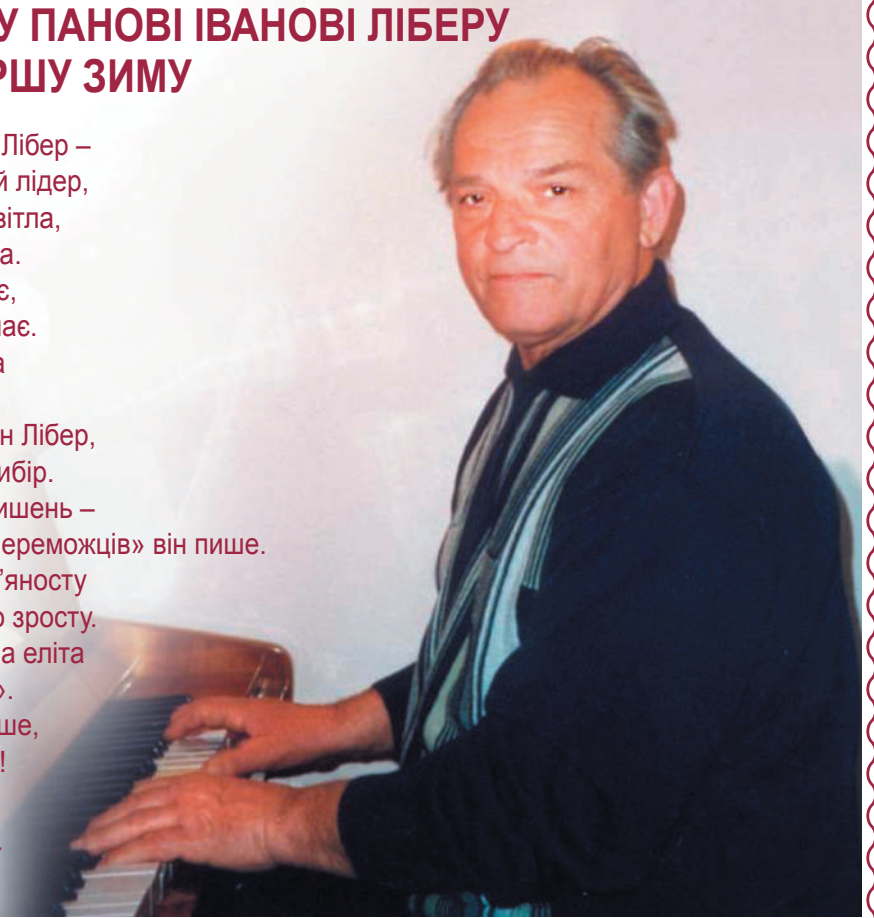
³ Малюватися – фотографуватися.

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

ВЕЛЬМИШАНОВНОМУ ПАНОВІ ІВАНОВІ ЛІБЕРУ НА ПАТРІАРШУ ЗИМУ

У Банаті славним усім знаний Іван Лібер –
В духовності краю справжнісінький лідер,
«Зелена ліщина» його буйно розквітла,
Лине пісня його дзвінка й заповітна.
Вона аж небесами лебедино витає,
За що Україна сьогодні його величає.
Подейкують, ніби від Господа Бога
Дістав пан Іван талант педагога.
А ще фольклорист знаменитий пан Лібер,
У нього тих збірок, як кажуть, на вибір.
Шанує народні перлини, та й не лишень –
У благословенні Господнім про «Переможців» він пише.
Тож хай у днину щасливу оцю дев'яносту
Всевишній додасть Вам духовного зросту.
Схиляється перед Вами вся творча еліта
І дружно співає Вам «Многая літа».
Будьте дужі, наш дорогий Патріарше,
І пісня Ваша хай славиться завше!

**З доземним поклоном –
Володимир Антофійчук
5 лютого 2022 р.**

Анна ТРАЙСТА-РУШТЬ

ЗЛІЧИВ АЖ ДЕВ'ЯНОСТО

**Нарубав я рубаничок,
нарубав вже двадцять,
хто не вірить, хай полічить,
що ту є шістнадцять.**

**Нарубав я рубаничок,
нарубаю й сто,
хто не вірить, хай полічить,
що ту є дев'яносто.**

(Народна дитяча пісенька-лічилка)

Талановитий композитор, диригент Копашильського хору «Зелена ліщина» Карашсеверинської філії СУР, педагог, письменник, фольклорист, автор збірок народних пісень, а також пісень на слова українських поетів Румунії, і не тільки, активний невтомний культурний діяч, дописувач сурівських публікацій Іван Лібер – багатогранна особистість у всіх сферах культурно-громадського життя.

Уродженець гірського села Русково, що в марамо-роських Карпатах, Іван Лібер після початкової школи подався пішком на науку до міста. Незважаючи на тогочасні воєнні та післявоєнні труднощі й різні перепони, руцанський юнак цинив науку і закохався в українську пісню, яку не покинув до сьогоднішнього дня.

Ставши учителем, поступив до Бухарестської консерваторії, де між мелодіями й ритмами відчував себе справжнім господарем.

Оселившись у Банатах, в українському селі Копашиль (в перекладі *деревище*), яке усиновило його назавжди, молодий викладач вирішив посадити своє маленьке деревце – «ліщину», і посадив його біля інших дерев, які знайшов там, і воно скоро розпустило своє надійне коріння.

Родюча «Зелена ліщина» виросла буйно і розквітала весь час, незважаючи на пори року та погоду, дарувала невтомно свої пісенні плоди, на вітху і

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

розвагу для всіх: молодих і старших, своїх і чужих, близьких і далеких.

Сьогодні, на початку лютого, наприкінці зими, Іван Лібер – справжній ювіляр. Зібрав зі своєї ліщини повний кошик здорових горішків і налічив аж дев'яносто. Гарний урожай!

Рідкісне діло, щоб людина у такому віці була активною і творчою! Низький уклін і повага від усіх нас!

Хай Господь наділить Вас кріпким здоров'ям, силою, творчим натхненням і всім тим, що Ви заслужили й бажаєте собі!

Радійте сонцю, співайте, творіть, любіть життя і все, що є для вас важливим і піднімає ваш дух і настрій!

На многая і благая літа!

Іван Лібер та Анна Трайста-Рушть на зустрічі співпрацівників сурівської періодики в Бухаресті. 2019 р.

Біля річки

Слова **Анни ТРАЙСТИ-РУШТЬ**

Музика **Івана ЛІБЕРА**

Помірно

1. Бі- ля рі- ки в го- рах, при зи- мо- вих зо- рях,
 2. Ви- ріс той хлоп- чи- на на ра- дість ро- ди- ні,
 3. Вро- ди- ла лі- щи- на, а я мов хлоп- чи- на,

чи ж ме- ні при- сні- лось, чи так і бу- ло? В ни- зень- кій ха-
 а по- тім по- дав- ся – в світ до- ля зва- ла, по- між я- во-
 го- ріш- ки зби- ра- ю, в ко- шик свій кла- ду, злі- чив де- в'я-

ти- ні по- чувсь плач ди- ти- ни, по- сміх- ну- лась ма- ти,
 ра- ми і по- між піс- ня- ми, по- са- див я й ліс- ку,
 но- сто, хоч не так же про- сто, аж до- ля за- хо- че,

зра- ді- ло се- ло. В ни- зень- кій ха- ти- ні по- чувсь плач ди-
 щоб до- вго цві- ла. По- між я- во- ра- ми і по- між піс-
 й сот- ню на- лі- чу! Злі- чив де- в'я- но- сто, хоч не так же

ти- ни, по- сміх- ну- лась ма- ти, зра- ді- ло се- ло.
 ня- ми, по- са- див я й ліс- ку, щоб дов- го цві- ла.
 про- сто, аж до- ля за- хо- че, й сот- ню на- лі- чу!

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Ярослава-Орися КОЛОТИЛО

Другові українців Румунії, науковцю зі Львова Богдану Якимовичу сповнилось 70 років

Богдан Якимович – видатний український вчений, доктор історичних наук, професор кафедри бібліотекознавства і бібліографії факультету культури й мистецтва Львівського національного університету імені Івана Франка, старший науковий співробітник відділу бібліотекознавства Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника та заслужений працівник культури України.

Він відомий українцям Румунії завдяки нашому співробітництву з Товариством зв'язків з українцями за межами України «Україна – Світ», у якому віддавна очолює Львівське обласне відділення і в цій якості співпрацює особливо з українцями Бухаресту. У складі славних делегацій з України Богдан Якимович брав участь у симпозиумах, організованих Бухарестською філією СУР, яку я тоді очолювала, з нагоди 150-ї та 160-ї річниці від народження Івана Франка, він радо співпрацював із літературознавцем, професором Іваном Ребошапкою і письменницею Іриною Мойсей, друкував свої статті у журналі «Наш голос». А також ми вдячні, що Богдан Якимович часто сприяв нам у налагодженні контактів зі Львовом у різних сферах діяльності. І ми гордимось дружбою із такою видатною особистістю, яка завжди зі скромністю та щирістю ставилась до нас!

Народився Богдан Якимович 29 січня 1952, в с. Серафинці Городенківського району, Івано-Франківської області. Закінчив Львівський політехнічний інститут у 1974 році за спеціальністю промислове та цивільне будівництво. Працював інженером-конструктором, а з 1982 року перейшов до Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, де захистив дисертацію – кандидатську і докторську на тему «Іван Франко – книгознавець і видавець». Тут він постійно зростає: від старшого наукового співробітника до доцента, доктора, а потім і професора кафедри історичного краєзнавства Львівського національного університету імені І. Франка, і розгортає багату наукову діяльність у сфері різних наукових інтересів.

З нагоди 70-річного ювілею Богдана Якимовича у виставковій залі Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, директором якої він певний час працював, було організовано книжково-ілюстративну експозицію, про яку повідомляла львівська преса. Виставка видалась дуже багатою, на ній було представлено велике число книг, виданих вченим, нагороди, яких удостоївся пан Якимович, серед яких: настільна медаль першого Міністра оборони України генерал-полковника Костянтина Морозова (1992), нагрудний знак «Знак пошани» Міністра оборони України (2021), відзнака «Слава Україні» (до 30-річчя Спілки офіцерів України) (2021), ювілейна медаль – Знак народної пошани «30 років незалежності України» всеукраїнських громадських організацій (2021) та ін. За наукову працю у 2001 р. наш шановний друг отримав Почесну грамоту Президії НАН України й ЦК профспілки НАН України.

Експозиція розкриває основні теми, які опрацьовує ювіляр. Найперше – це франкознавство, зокрема перша публікація про книговидавничу діяльність І. Франка та її роль у революційно-демократичній пропаганді в Україні й Польщі наприкінці XIX ст. Дослідження Богдана Якимовича «Іван Франко – видавець: книгознавчі та джерелознавчі аспекти» (Львів, 2006), яке вийшло до 150-річчя від дня народження Каменяря, дає цілісну уяву про І. Франка як видавця та стало гідним внеском в українську гуманітарну науку.

Винятковим є внесок Богдана Якимовича також у відродження української національної символіки. На виставці репрезентовано дослідження «До питання про українську національну символіку» (Пам'ятки України, 1989). Богдан Якимович – автор проєктів кінцевого документа й ухвали Всеукраїнської конференції «Історичні традиції української національної символіки» (Київ, 1991). Власне на підставі цих документів Верховна Рада незалежної України затвердила українські національні символи як державні.

Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!

Однією з центральних тем, які досліджує Богдан Якимович як науковець, є військова історія України, яку вчений осмислює в широкому європейському контексті. На виставці було представлено монографії вченого «Збройні сили України: нарис історії» (Львів, 1996), «Українська військова та воєнна історія» (Львів, 2015). Богдан Якимович був керівником авторських колективів, які створили «Російсько-український словник для військовиків» (Київ, 1995), українську редакцію загальновійськових статутів Збройних сил України. Також було експоновано збірник праць професора Богдана Якимовича «Україна та українці: події далекі й близькі: вибрані праці» (Львів, 2014), у якому зібрано наукові статті й публіцистичні твори, які відображають роздуми вченого щодо знакових подій новітньої української історії, сучасником та активним учасником яких йому довелося бути, а також результати наукових пошуків із широкого спектра проблем.

Світлина Олега Вісочарика

Ще одна сторінка творчих зацікавлень вченого – біографістика. Йому належать цінні біографічні нарис про історика Миколу Андрусюка, генерала Мирона Тарнавського, видавця Івана Тиктора, художника Івана Марчука та ін. Також Богдан Якимович – співорганізатор видання бібліографій відомих діячів культури та науки, зокрема: Володимира Моторного (Львів, 1999); Володимира Шухевича (1849-1915) (Львів, 2004); Роксолани Зорівчак (Львів, 2004); Івана Волошина (Львів, 2005) та ін.

Окремий розділ книжкової експозиції ознайомлює з діяльністю Богдана Якимовича як видавця, зокрема робота з повернення у сучасний суспільно-культурний процес історичних нарисів Антона Лотоцького, зібраних у книжку «Княжа слава» (Львів, 1991), книг Івана Крип'якевича: «Історія України» (Львів, 1990, 1992), «Історичні проходи по Львову» (Львів, 1991, 2009), наукової, публіцистичної та мемуарної спадщини Андрія Чайковського (у 4 т., Львів, 2002,

2007) та ін. Богдан Якимович започаткував факсимільне перевидання низки визначних раритетів українського друку, зокрема знаменитої Франкової поетичної збірки «З вершин і низин» (Львів, 2004); Тараса Шевченка «Кобзар» (Львів, 2014-2016), Василя Стефаника «Твори» та ін.

Загальне визнання здобула низка його досліджень з питань шашкевичезнавства, зокрема розвідки про послідовників «Руської Трійці» на Городенківщині, про Шашкевичів край як терен діяльності УПА, про шашкевичіану у творчій спадщині Андрія Чайковського тощо. Богдан Якимович – співорганізатор першого львівського перевидання альманаху «Руської Трійці» – «Русалки Дністрової» (Львів, 2007), ініціатор і співорганізатор перевидання фольклористичної збірки сподвижника «Руської Трійці» Григорія Ількевича «Галицькі приповідки і загадки» (Львів, 2002).

Ще один розділ ювілейної експозиції присвячений дослідженням, які висвітлюють багатогранну творчість вченого, – це, зокрема, книга «Україна: Культурна спадщина, національна свідомість, державність: ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича» (Львів, 2012); «Наукові зошити історичного факультету Львівського університету: зб. наук. пр.: Ювілейний збірник на пошану Богдана Якимовича» (Львів, 2012–2013. Вип. 13/14); довідкові видання: «Львівський національний університет імені Івана Франка» (Львів, 2014), «Encyclopedia of Ukraine». Vol. 5 (Toronto, 1993); «Хто є хто на Львівщині» (Львів, 2003) та ін.; експонується також бібліографічний покажчик «Богдан Якимович» (Львів, 2002).

Богдан Якимович – керівник успішно захищених кандидатських дисертацій, зокрема, на виставці представлені автореферати різних молодих вчених.

На тлі плідної наукової та педагогічної праці вражає розмаїтість громадсько-політичної діяльності ювіляра. Богдан Якимович – активний діяч Всеукраїнського товариства «Просвіта», співорганізатор Народного руху та член Національної Ради Конгресу української інтелігенції. Він також щирий патріот України, радий завжди допомогти й підтримати українців за межами України, простягнути свою дружню руку, ніколи не жалюючи сил і часу!

З нагоди прекрасного ювілею бажаємо Вам, шановний пане професоре, багато радості й сімейного щастя, міцного здоров'я, наснаги й сил у невтомній науковій і громадській праці, і щоб Бог благословив Ваше життя і зіслав Вам Свою ласку, щоб Ви й надалі розгортали свою діяльність!

З ювілеєм Вас! На многая і благая літ!

Віктор ГРИГОРЧУК

Історичні румунсько-українські інтерференції в просторі між Дністром і Карпатами протягом століть

(Продовження з № 331)

2. ЯССИ – ШТЕФАН ВОЄВОДА ТА ЄВДОКІЯ

Безсумнівним є той факт, що 565 років тому (12 квітня 1457 р.) Штефан, син Богдана II (убитого Петром Ароном у Реушені), онук воєводи Александра I Доброго, зійшов на престол Молдови, який він утримуватиме 47 років. Його матір'ю була Марія Олтея, родичка валаських князів. Існує кілька версій щодо місця і дати народження Штефана Великого. За припущеннями істориків він народився між 1433-1440 роками.

Штефан Великий був одружений тричі. Якщо його попередники через шлюбні союзи намагалися зблизитися зі своїми католицькими сюзеренами, королями Угорщини та Польщі, то династична політика Штефана Великого щодо шлюбів була іншою – як зауважує історик П. П. Панайтеску, – усі три дружини були православними принцесами із сусідніх країн: Євдокія, дочка Олелька Володимировича з Києва, Марія Мангупська з роду Палеологів із Криму, Марія, дочка Радуги Прекрасного з Волощини.

Однією з важливих політичних подій став династичний шлюб Євдокії Олельківни з одним з наймогутніших православних господарів Штефаном Великим 1463 р. Молдовські літописці повідомляють з цього приводу: «июня 5 привезли жену тому Штефану воеводе из Киева, сестру Симеона, царя Киевского», за словами інших авторів, це була дочка Семена Олельковича. За переказами, Євдокія була красивою жінкою, що видно на фресці церкви Святого Юрія в місті Гирлеу. Штефан взяв шлюб з Євдокією в місті Сучаві 5 липня 1463 року перед видатними церковними діячами Молдови. Йому тоді було приблизно 25 років. Євдокія була православною віросповідання. Її дід, київський князь Володимир, був вихідцем із великої родини литовських герцогів, з якої, до речі, походить і польська королівська родина.

Володимир мав чотирьох наслідників, з-поміж яких і батька Євдокії, Олександра чи Олелька.

Про Євдокію мало що відомо. Відомо, що від неї Штефан мав трьох дітей. Першим був син Олександр, який народився 1464 року. Досі ніхто з упевненістю не може сказати, чи це був син Євдокії або так званої Марушки, однієї з наложниць господаря (за однією з версій, його першої дружини). У 1489 році Олександр одружився з дочкою Бартоломеу Драгффі, воєводи

**Пам'ятник Стефану Великому
перед палацом культури в Яссах**

Ардяла. Він заснував церкву Успіння Божої Матері у Бакеу. Однак життя його було відносно недовгим, помер Олександр у 32 роки у 1496 році. Другого сина назвали Петром. Він, ймовірно, народився у 1465-1466 роках і помер у 1480 р., коли йому було 14-15 років. Його поховали у монастирі Путна. За іншими джерелами обидва померли молодими у 1479 р. з різницею в кілька місяців, і були поховані в одній могилі. Прекрасна Євдокія померла всього через 4 роки після одруження, в 1467 р., проте досі не відомо, чи померла вона під час пологів, чи від хвороби. Її могилу знайшли під час розкопок у церкві Міреуць.

Коли Євдокія була присмерті, Штефан Великий був у поході проти Матея Корвіна. Вона не пережила до перемоги чоловіка. Штефан дуже засмутився, дізнавшись про смерть дружини, і довго був невтішний. Навіть після третього шлюбу Штефан робив пожертвування за душу Євдокії. Від шлюбу з Євдокією Штефан мав ще й доньку Олену, яку називали жертвою нещасної долі.

На відміну від інших дружин молдовського господаря, які були поховані в церкві монастиря Путна, Євдокія Київська була похована у церкві монастиря Пробота, теж у сучавському повіті. Спочатку, здається, могила княгині Євдокії Олельківни знаходилась у церкві Міреуць, де під час ремонтних робіт у 1997 році були знайдені частини надгробної плити княгині, і

була перенесена до церкви монастиря Пробота господарем Петром Рарешом

Яке відношення має Стефан Великий до Ясс?

В Яссах у 1491-1492 роках він заснував церкву Святого Миколая. Ми не знаємо, чи був Стефан Великий при освяченні його фундаменту, на якому за його велінням було нанесено напис «В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, я, Стефан Воєвода, з милосердя Божого володар землі Молдови, син Богдана Воєводи, побудую цей храм на честь святого ієрарха і чудотворця Миколая та для душ покійних наших дідів, батьків і братів, і за здоров'я наше й наших синів; який я почав будувати в 6999 році (1491) місяці червні й закінчив у 7001 році (1492) місяці серпні».

Фреска у церкві Св. Миколая в Яссах

Але є й інші писані документи, що засвідчують присутність в Яссах славного воєводи, наприклад, II і III томах «Documenta Romaniae Historica». Відомо, що в Яссах існував королівський двір з 1434 року, з часів Стефана II, сина Александра Доброго. Тут проходили «судові дивани», на яких часто були присутні молдовські правителі. Згідно з документами від 20 жовтня 6977 (1469 р.), тут, у Яссах, було складено і підписано Стефаном воєводою та його «великими і малими» боярами й укріплено «нашою печаткою» грамоту, в якій повідомлялось «...з цієї нашої грамотою, всі, хто побачать чи почують її читання, коли це комусь знадобиться», підтверджує той факт, що сестри Стана, Марена та Марушка» ... залишили своєму братові, пану Тоадеру Звісталу, село, а саме село Звістілешти, де його будинок, на Богдані...». Документ підкріплювався такими словами: «А це засвідчено особисто мною, вищезазначеним князем Стефаном, і улюбленим моїм сином Александром, і нашими боярами... І для більшої сили всього вищенаписаного я наказав нашому найвірнішому панові

Томі логофету, щоб поставив нашу печатку і печатки наших бояр на цю нашу грамоту.

Написано Стецком, в Яссах, у 6977 (1469) році, 20 жовтня».

Подібні документи, складені в Яссах у присутності Стефана Великого, датуються 5 червня 1475 р.; 3-5 лютого 1495 р.; 20-28 червня 1497 р.; 17 березня 1500 р. і останній – 17 лютого 1502 р.

У праці І. Богдана «Документи часів Стефана Великого» (1913 р.) представлений документ, складений в Яссах 20 червня 1475 р., яким Стефан надіслав повідомлення до Угорщини Матвію Корвіну, сповіщаючи його, що турки завоювали Каффу і мають намір «...наступити на Молдавію з великими військами по воді й землі під проводом самого султана».

Також в Яссах 12 липня 1475 року був підписаний мирний договір з тим же Матвієм Корвіном. Іоан Урсу також розповідає про цей документ у праці «Стефан Великий», яка появилася 1925 року.

У книзі Михайла Садовяну «Життя Стефана Великого» (1934 р.) пише: «...Наприкінці травня 1476 року (Стефан) перебував у Яссах, де отримав послання Мухаммеда, який вимагав покори, данини та заручників „з його крові“. Господар відмовив невірному володарю...»

Наведемо ще один цікавий факт. Посушливого літа 1499 року Стефан Великий прямував із Васлуя до Сучави, як завжди, на чолі своїх військ, коли побачив удалині «зерно світла», що виходило із землі. Там, у донедавна покинутій келії, перебував російський чернець, який у пошуках самоти переправився через Дністер. Через кілька років правитель Молдови вирішив побудувати монастир ченців на місці тієї самотньої келії, яку він назвав Добровець на честь ченця, якого тоді зустрів. Церкву почали будувати навесні 1503 року і закінчили через рік. «Я, Благословенний Господар Стефан воєвода, з милості Божої володар землі Молдови, син Богдана воєводи, спорудив цей храм з іменем Зішестя Святого Духа, який почав будуватися у 7011 (1503 р.), 27 числа квітня місяця, і закінчився у 7012 (1504 р.), на сорок восьмому році правління...», – написано на камені біля входу в монастир. За правління Стефана Великого церква була збудована лише до кладки, роботи продовжив Богдан III і завершилось будівництво під час правління Петра Рареша, у 1531 році.

(Продовження на 30 с.)

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXIV)

Літературознавство. 29. Дослідницькі напрямки.

24. Пропагування в Румунії оригінальної українськомовної прози.

12. Ступені й жанрові аспекти її становлення
та стильової диверсифікації

(Продовження з № 331)

Після появи кількох оповідань Корнелія Реґуша в газеті «Новий вік» і оповідання «Межа» в альманасі «Серпень» мало хто з тодішніх потенційних літературознавців був би зважився на далекоглядність і сповістив би подальший його письменницький шлях чи русло, в якому розвиватиметься його проза. Визначальні риси Реґушевої прози губилися серед соцреалістичних штампів і мали свій зразок того ж ґатунку літератури за давнених схем, за якими зображення життя було точно розраховане і спрацьоване за соцреалістичними рецептами, що приглушувало неспівмірний почерк автора.

Невідомо, чи молодий кмітливий письменник забавив даний стан літературних справ (про це тільки він сам міг би зізнатися, якби був би дожив до наших днів), внаслідок яких в його письменницькій діяльності постала тривала перерва, і сплинутий час пішов на його користь, бо можливе спостереження літературних українських та румунських тогочасних новацій та «вирування» власних роздумів про це спричинилися до появи іншого його письменницького іміджу, зовсім не подібного до решти побратимських.

Нові його твори почали систематично появлятися в «Обрях» за 1981, 1983, 1984, 1985, 1986, 1988 й інші роки. Книжковий дебют припав на 1980 р., коли у видавництві «Критеріон» появилася збірка оповідань «Місяць в ліхтарі» (1980 р.), а далі – збірки «Білий цвіт гречки» (1983), «Кінцева станція» (1988) та «Ідеальний хрест» (1997). Ці твори засвідчили появу зовсім іншого письменника, мистецькому окресленні якого [як і попередньо аналізованих у даній рубриці журналу «Наш голос» представників «золотої хвилі» українськомовних письменників Румунії] послужить визначення літературного стилю французьким енциклопедистом (натуралістом, біологом, математиком, геологом, письменником і перекладачем) XVIII століття Жоржем-Луї Леклерком де Бюффоном

(Georges-Louis Leclerc de Buffon) «Стиль – це сама людина» («Le style est l'homme même»), експресивна індивідуальність якої полягає в тому, як вона виражає думки, почуття, емоції, переживання, як впорядковує слова, за допомогою яких виражається, формуючи особливий/індивідуальний стиль».

Виходом збірки оповідань «Місяць у ліхтарі» (1980) та особливо збірки «Білий цвіт гречки» (1983) перед читачами постає виразно сформована творча індивідуальність Корнелія Реґуша у розробленій тематиці й у художніх аспектах, зразково і майже вичерпно наявна, наприклад, в оповіданні «Психотерапія» із збірки «Білий цвіт гречки». Дане оповідання – це своєрідне майстерне, наче сценічне, «розігрування» дії в поїзді, в купе першого класу, за участю чотирьох по-художньому індивідуалізованих персонажів/«виконавців» з притаманною кожному мовою, думкою, концепцією, поведінкою тощо [з чого випливає досконале володіння автором драматургічної техніки – *I.P.*], найголовнішим з-поміж яких в розгортанні дії виступає сам автор як ефективний учасник дії (= цікавий спосіб його представлення, як і в інших Реґушевих оповіданнях), але і як резонер та коментатор дії, що принагідно виявляє цілу ґаму відзначень/ставлень (серйозних, сугеруючих, сумнівних чи усмішково-загадкових, наче Джокондних (= інша риса стилю Реґуша), стосовно розгортання дії, яка відбувається за сповідуваним Реґушем принципом поступового нарощування, як снігова грудка чи як будяковий клубок під вітром у Бараґані, що вимагає від автора максимальної обережності в поведінці з фактологічним матеріалом і посиленого відчуття міри та врівноваженості, не раз доведеної перед читачем.

Слід відмітити відрадний факт: хоча «розігрування» дії оповідання не відбувається заради руху персонажів, як у сценічній виставі, а заради їхніх *словесних та жестових діалогів*, у сприйнятті читача вона (дія) не позбавлена *враження руху*, навпаки,

він сугерується до остаточного її (дії) кінця вмілим і зовсім не вимушеним резонаторським/авторським керуванням/«диригуванням» діалогічної розмови чотирьох персонажів. Перший з-поміж них – це автор як ефективний учасник/гравець і кмітливий «диригент» дії/«вистави». Другим головним персонажем/«виконавцем» «сценічної вистави» є постать Али Мегери, яка сидить *напроти* автора, і виглядає «молодою, наче родилась із піни й випливла з моря» (...). Автор «задивився на неї, мов на богиню. Щільно облягаюча синя суконка без рукавів, з невеличким викотом, одверто підкреслювала всі її принади: світла й гладенька шкіра, вперто випнуті груди, круті стегна. У зачісці золотавого волосся – коштовна шпилька, на пальцях – золоті перстені. Сяяла молодістю та красою. На її пишному обличчі чітко вигравала суміш *гордості й непохитності* (усі подальші курсиви – мої, – *I.P.*) (...). Її присутність якраз *напроти* (мене, автора) стала *бенгежити*. Скажу сміливо: я відчув, що «влип». Але звелів оволодіти собою і не втрачати здатність триматися вільно». Даний момент можна вважати своєрідною зав'язкою оповідання, з якого починається дуже цікава напружена «гра почуттів» між «гордою й непохитною» молодого й красивою, наче богиня, спокусливою супутницею й автором, який намагається володіти собою і триматися вільно. Їхню «гру почуттів» можна вважати цікавою психотерапією, витриманою поступово до розрядження/кульмінаційної точки, але автор не пішов по цій лінії, дію психотерапії він «приписав» третьому персонажеві оповідання – старому Тонію Мегері, чоловікові Али Мегери.

Поступовий огляд психологічної гри між автором й Алою цікавий тим, як автор проводить поведінкове розрізнення між головними двома персонажами, головню поверхневої непохитності останньої,

але насправді – її двоїстості. Коли автор разом з нею розглядає успадкований красивою супутницею альбом, «в куточках її вуст зацвіла *ефемерна*, мов японська троянда, *спокуслива усмішка*. (Вона) промовчала і «натомість (їхні) *погляди зійшлися з швидкістю блискавки*».

У кутку біля вікна сидів третій персонаж оповідання – старий чоловік Али, Тоні Мегера, який «хропив (...) вкутаний дорогим пледом (...), блідий, мов з нього вицідилась уся кров (...), – не людина, а – руїна (...), з навстіж відкритими очима, упертими (...) у стелю, який стогнав, наче «шквальний вітер у димарі старої хати». Коли зненацька стогін перервався, кончину старого автор виражає слідуною формулою: «Уже йому – амінь!» Четвертий персонаж це – Йосип Кібеч, «маляр-алкоголік, розвернутий на пів купе, який вдавав, ніби, спить. Крізь примружені повіки дивився, як крізь штори, на жінку. Вона в його уяві, напевно, скидалася на пляшку дорогого «пального». А він ждав терпеливо зі сірником напготові, щоб засвітити свічку. «Недбало (розвернутий) на канапі, нехайно (одягнутий) тип у витертих джинсах, у черевиках з високими халявами, що скидався на смердючого американського ковбоя-бандита (...), крилатий капелюх якого покривав його блискучу лисину» (...), який «змірявши (автора) від ніг до голови, представився (...) – «художник і скульптор», якого автор подумки схарактеризував: «Хлюст нахабний. Такий з тебе художник і скульптор, як з мене римський папа. Гіркий алкоголік, от, хто ти». Діалоги між Алою та старим Мегерою, який замість відповідей часто вживає тільки недомовлене «Ага!», дратують художника-ковбоя, який гнівно вибухає: «Або говоріть, як люди, або геть звідси».

(Продовження на 22 с.)

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXIV)

(Продовження з 21 с.)

Але він одночасно до Али зовсім небайдужий, сприймаючи її своїм «смаком», як відзначає автор: зрештою ж, він, разом із «ніяк непохитною» Алою, що у відсутності автора, «посланого» (автором-диригентом дії) у... довге відрядження (трохи «дешевенька» розв'язка першої лінії оповідання – *I.P.*), пристала до ковбоя Кібіча.

З цього моменту і до розв'язки конфлікту оповідання-«сценічної вистави» співвідносини між Алою й автором-персонажем твору набувають душевної обопільної перемінної напруги словесних заправ, будучи, де факто, своєрідною їх психотерапією, для Али – її дедубльованими поставами, а для автора – тільки як персонажа-суперника, який відчуває, що «влип» до красуні, перед якою – «хоч стій, хоч падай. Чи то від бога така краса, чи від чорта», і він, як у любовному романі, ладен бажати смерті старому мужу Али, Тонію Мегері. Таке злобне бажання підсилюється, коли молода Ала Філіпович належно доглядає свого чоловіка, «делікатно бере обидві його руки у свої, (...) ніжно гладить», що доводить автора до нестерпної злости, який «зловмисно радіє», що цей – «старий хирляк, який виторгував такий немислимий скарб хтозна якими принадами», а красуня Ала, хоча належно доглядає його, але, запримітивши, що її присутність напроти автора «стала бентежити» останнього, і при спільному огляді альбому «на її обличчі вияскравилась трепетна неприхована збудженість» (...), згодом «(винагороджує його) кокетною усмішкою, її очі (повеселішають)», й вона *делікатно* простягає (автору) альбом (...), й він «(копирсається) в душі Али по (своїй) волі, знає всі її закамарки, як свої власні кишені (...), а в куточку її вуст (зацвітає) *ефемерна*, мов японська троянда, *спокуслива* усмішка, автор промовчує, натомість (їхні) погляди сходяться зі швидкістю блискавки. І все». Але, наче ступаючи на серцеві «рани» автора, коли після оживлення старого, який «віддихає шумно й застогноє підбадьорливо», Ала питає його «з *невимушеною ласкавістю*» – «Як відчуваєш себе?», автор-персонаж оповідання намагається «втішити старого» і «загнати глибше в неспокій фею» (= злобний ревнивий поступ, *I.P.*), «підкинути хмизу». Цій з двопланових сюжетних ліній автор не надав співголосної з дискурсними фактами розв'язки, яка могла перерости в окрему цікаву дію, а на цьому «обірвав» її, бо його задум становила друга заокруглена оповідана дія – психотерапевтичне

вилікування старого Тонія Мегери, яке має свою «історію»: у його дитинстві, Тонія Мегеру не раз позбавляла зубного болю «чарівна могила» біля рідної околиці, а на старості, хворіючи на рак, в нього виникає ідея-фікс, що та могила позбавить його від раку, що автор-коментатор іронічно відзначає: «Таке цінне й благородне місце, справді, годилось би вшанувати пам'ятником, або хоч би могутнього дуба на ньому посадити». Навідання старим до могили (куди направляється вся «компанія» поїздом – *I.P.*), яка його вилікує, це – терапія, вважає Ала. Автор-коментатор, іронічно відзначає, що, без жодного сумніву, старий «дихне востаннє не деінде, а таки на цій могилі. Не життя, а смерть туди його потягне», що є психотерапією, чим в нього (ревнивого автора) «(прокидається) злобний намір: поставити (його) красиву супутницю м'яким, тісенько загорнутим у суконку місцем на жар». Але одночасно автор хоче втішити хворого на рак розповіддю казки про хворіючу на туберкульоз дівчинку, яка з кожним днем очікує близькості її кончини, рахуючи почергове падання листочків з деревця, що за вікном, але коли на деревці тремтить один лише листок (останній), дівчинка слідує за кожним його порухом – ось-ось вітер зірве його, й тоді настане її кончина. Але настає зима, потім весна, й листок не паде, бо... його прив'язав ниткою художник, і дівчинка переборює недугу, що для неї, пояснює автор, було психотерапією. Останній лисок втілює *надію* дівчинки на її вилікування, а для Тонія Мегери «надія втілена у відвіданні чарівної могили», що автор показує як дійсний факт, чому слугує і своєрідна композиція/структура розв'язки оповідного конфлікту: після вислання автором-«диригентом» дії автора на тривале відрядження, останній, прибувши до Тонія Мегери в рідну місцевість, перед ним постає «...дідок. Миршавий, зморщений, як сушений опеньок» (...), «згорблений, як знак питання», «непосидючими очима нишпорить в голові, шукає мене у своїй пам'яті» (правдоподібно, надто довгим було відрядження! – *I.P.*). А, упізнавши автора, дідок пояснює: за настільки довгий час його (автора) відсутності, «непохитна», мовляв, Ала зійшлася із художником-ковбоєм, але, злобно відзначає дідок-Тоні, «хитрість їм не вийшла»: чарівна могила послужила йому уже востаннє: пробувши розкопати могилу, в яку в молодості Мегера закопав міну, яка – «Бух, бух!- убила їх».

(Далі буде).

Микола КОРНИЩАН

МІЖ МЕЖАМИ БЕЗОДНІ

* * *

Їй казали:

Стій всередині, через те що всі живі
вбачають кольори
навіть і там, де нема нічого;
майже нічого.

Але вони витягають щось живе з землі,
мимрила вона, наполягаючи над впевненням,
що помиляються всі.
Тому що забувають, що усе те, що добувають
з глибин,
може й не припадає дочиста саме їх світові.

Їй казали:

Ігноруй їх, бо вони кмітять, що усе те,
що передчувають,
торкають та навіть і бачать,
вірять, що все те й насправді існує.
Наче й оті святочні зображення,
яких вигадують тільки з бажання оволодіти вічністю,
нехтуючи той факт, що до народження не були аніде.

Але вона не корилася таким пересвідченням,
бо ж знала, що тільки порожні поверхні
повік покинутих вулиць,
іноді, коли вже усі забували про осібну теперішність,
маркували провалля.

* * *

Але коли ти не тямкуватимеш саме цю вже
теперішність?
запитували її, коли бачили прозорі ріки,
які текли саме понад ними,
через те, що в тих водах, було чимраз більше
повітря чим
деінде.

Та коли підеш за схили далей звідусіль?
наполягали дожидаючи цілу вічність;
втримуючись усередині,
між вилясками міст, де вібрували здебільш
далекі тональності,
майже неземні.

Виспів з інших вимірів, припустимі відповіді
та декілька згадок

з тими, котрі відійшли навіки,
за схили дистанцій, подібних водам,
які текли понад ними; в цій теперішності,
яка може вже й не існувала для інших;
для когось іншого.

* * *

Палке повітря протікало в тих глибах, де, зазвичай,
повинні були витати тіла. Але там, казали їй вони,
після стількох років, зараз вже не було нічого.

Навіть ані землі, яка зісталася б після розкладання.

Та все ж, визначала вона, повітря світилось
щораз гостріше,
чим під час життя. Вкривало метал, який вберігав
її нігті,
коли копала в пошуки слідів всього того,
що забулося вже
повністю.

Навіть і повітря, пігментуючи провалля
своєрідним сіянням,
майже землистим.
Не знаходила вже ані імен поміж
розколеними скелинами,
бережучи колись-то букви надруковані в рельєфі.
Та ані хрестів не знаходила;
ані форм хрестів або щось, що могло б
нагадати їй час.

Прожитий час
в доволі чітких місцях;
вимірюючи невпинний біг до тієї ж безодні.
Коли вже можна було забути будь-яку теперішність,
мелодії з інших вимірів, їхні слова, що лунали скрізь:

Тільки живі бачать кольори навіть і там, де
немає нічого,
навіть ані глини, яка залишилася б після розчинення,
коли повітря пігментує порожнечу
своєрідним світлом, майже земляним.

Антонета КРАЙНІЧУК-КІДЕША

МИХАЙЛО ВОЛОЩУК

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ У ТВОРЧІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

(Продовження з № 331)

Поезії збірки **3 руїн і попелу** вирізняються яскравими образами та змалюванням природи. Картини яскраві, наскрізь метафоричні: «До мене гай заговорив/ В пору нічну, як верби спали,/ Як коням гриви – диво-див –/ Місячні промені чесали./ І вітер спів тоді відніс/ До зваб дрімучої діброви,/ Як буйні трави край беріз/ Свої купали в росах брови./ Невтомний гомін берегів/ На скрипці хвиль бажав заграти,/ Та враз спинився, занімів,/ Щоб водам сон не турбувати» (*Як верби спали*)⁵³. У вірші *Осінні дощі* автор майстерно зображає тривожний стан людської душі з допомогою опису перших осінніх днів з дощами. Метафоричністю відзначається остання строфа поезії: «Деся ворон з безсоння злетів,/ Ударив крилом темні далі,/ А ліс, як журба, занімів,/ Скорився осінній печалі...»⁵⁴.

Окремі твори збірки присвячені поеті Т. Шевченку, який надихав та підтримував українців упродовж усієї нелегкої історії становлення їх як нації. М. Волощук покладає на нього великі надії, саме в образі поета та в його творчості він убачає шляхи розвитку щасливого майбутнього України: «Він гнівним словом, полум'яним,/ На вражі сили накликав громи,/ Бо вірив – Україна встане,/ Розправить плечі й вийде з тьми» (*Владар живого слова*)⁵⁵. М. Волощук продовжує розгортати тему *пророк і народ* у вірші *Шевченкова вічність*: «Ще як журилась ненька-Україна/ Під гнітом «брата», зла і темноти,/ Додав Тарас Шевченко їй до віна/ Надію-слово й клич палкий мети»⁵⁶.

Щодо третьої збірки поета, то якнайкраще її характеризують слова П. Мовчана: «Література, як і релігія, – це один із шляхів пошуків істини»⁵⁷. Істину

майстер слова шукає в нетрях власної пам'яті. М. Михайлюк зазначив: «Третя збірка Михайла Волощука *Ідилія* тематично і художньо примикає до попередніх двох, але в посиленішому ностальгічному реєстрі. Поміщені в ній вірші здебільшого короткі, зафіксовуючи певний миттєвий душевний стан поета – роздуми над пройденим життєвим і творчим шляхом, сповненнями й поразками, коливання між болісними ваганнями й надіями»⁵⁸. Поезії цієї збірки не просто передають емоційний стан поета, часто вони мають повчальний характер: «Пора вирушати в дорогу,/ До щастя і муки іти/ Та дякувати долі і Богу/ За вдачі й невдачі завжди»⁵⁹. На власному прикладі М. Волощук показує, що тільки у праці («Бо де у житті я спинивсь,/ Знайшов там і землю, і воду,/ І хліб там

пахучий вродивсь») та з творчістю під руку («Вірші у святковій наряді/ Пливли в вальсі сонячних стріл») можна щасливо пройти нелегкий життєвий шлях.

Із плином часу ми всі замислюємося, чи досягли того, чого так прагнули в юності, чи виконали намічений «план». І тоді неминуче приходить розчарування, бо не можна здійснити всього, життя – не сценарій, воно всуціль імпровізація. Стикається з цим і поет: «Мов на тонкій тростині я живу,/ Бо кожний подих мною коливає,/ Немов я хрест важкий несу/ На ту гору, якої

ще немає...» (*Мов на тростині*)⁶⁰. Тоді його серце рветься до батьківського порогу, бо спомини про безтурботне дитинство і юність зцілюють і додають наснаги для подальших звершень: «Я сліди своїх ніг/ Загубив серед довгих доріг,/ Лише ті, що на ріднім порозі,/ Мов жоржини цвітуть./ Ось вони... Мене ждуть,/ Наче блудного сина, в тривозі» (*Все додому, додому*)⁶¹. І зрештою думки про рідні місця

⁵³ Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування і передмова М. Михайлюка. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 78.

⁵⁴ Там само. – С. 75.

⁵⁵ Там само. – С. 96.

⁵⁶ Там само. – С. 97.

⁵⁷ Українські афоризми <http://aphorism.org.ua>

⁵⁸ Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування

і передмова М. Михайлюка. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 11.

⁵⁹ Там само. – С. 103.

⁶⁰ Там само. – С. 109.

⁶¹ Там само. – С. 112.

заспокоюють поета, він розуміє, що попереду ще багато часу та безліч нових весен і нових ранків: «Весна зазирає у вікна мої,/ Як дівчина гарно в віночку./ Вона хоче квітами вишить мені/ Барвисту вкраїнську сорочку...»⁶².

Минуле не пройшло безслідно: поет перевтілюється у власну творчість, вона подарувала йому омріяну вічність, він їй – голос: «Я вам належу, вам усім,/ Не свій я вже, і ви це знайте,/ Я з піснею зайшов у кожний дім,/ Прийміть її, любіть її, вітайте» (*Я вам належу*)⁶³. У вірші *Прийдіть до мене* М. Волощук закликає насолодитися його творами: «Я повен сонця, можу всіх зігріти,/ Я повен неба й щедрої землі,/ Я повен тих гаїв, де можна снити,/ Й гостей чекаю з хлібом на столі»⁶⁴.

Окремої уваги заслуговує любовна лірика М. Волощука. У поглядах та сприйнятті кохання поет також проходить своєрідну еволюцію. У збірці *Крок у безконечність* автор зображає любов з усіма небезпечними акцентами та втратами: «Хай вже вкарбується в буття/ Усе, чого ми спрагло ждали,/ Бо у любові все життя/ Ми не ходили, а літали./ Тепер, як крила вже не ті,/ Дедалі важче нам летіти./ Не оминаємо круті/ Шпили, яких і не вгледіти/ В туманах, бо коли була/ Ця твердь, її ми облітали,/ Та як любов ця відгула,/ Тоді ціну їй справжню взнали» (*Ми літали*)⁶⁵.

Натомість у книзі *З руїн і попелу* кохання набуває життєвої необхідності, у ньому заакумульована суть повноцінного буття: «Не словом ти сказала – жий, терпи,/ А поглядом і щирою сльозою./ І відтоді усі мої думки / Лиш заповнені тобою./ Ти ніч мою зробила днем/ І рану в спів перетворила./ І я, обпалений вогнем,/ Розправив знову свої крила» (*Не словом*)⁶⁶. Світле почуття любові не лише окрилює, воно наповнює снагою до життя: «Молюся я до тебе, як до Бога./ Ти Ангел мій і небеса відкриті./ Дивися, біля нашого порога/ Човни стоять ще білі нерозбиті» (*Не словом*)⁶⁷. Нове життя, нова надія постає в образі ранку: «Для нас там ранок зазорів,/ Навіяний попутними вітрами». І кохання набуває нових якісних характеристик, трансформується у саме життя ліричного героя: «Мого ти квітка болю і надія,/ Без тебе я б не жив, ніким не був./ В душі без тебе – суховії/ І заметіль тяжкого сну» (*Ти квітка мого болю*)⁶⁸. Невдачі й страхи стають несуттєвими: «Для мене світ з тобою злився».

У вірші *Спогад давніх літ* ліричного героя закручує вир споминів, життя людське порівнюється з возом, який «скрипить» дорогою дитинства та юності, невпинно наближаючись до старості. І у всій цій круговерті тільки любов робить життя змістовним, сповнює його сенсом: «Тепер цей спогад спалює мене/ Й голубить серце водночас,/ Бо він закарбував лише одне:/ Що я люблю, люблю безумно вас»⁶⁹. Автор немов вибачається за таке сильне й всеохопне почуття, воно виходить з-під його контролю: «Моя любов тебе не забруднить,/ Вона не для трагедії існує./ Хоча над нею світ увесь горить,/ Вона себе до спокою керує./ .../ Знаходжу нею шлях я до сердець,/ В яких усе зів'яло і згоріло/ .../ Хоч через неї плакав і терпів,/ Але мені не сором з нею жити./ Я прірву з нею перейти успів,/ Упавших, щоб підняти і простити...» (*Моя любов*)⁷⁰.

Рефлексії поета оправдовують слова Т. Шевченка: «Фантазія – щастя в уяві... І цього доволі! Для душ, що спочивають і люблять – замки в повітрі триваліші і кращі від матеріальних палаців егоїста»⁷¹, а пояснюють Г. Кониського: «Душа є більше там, де любить, ніж там, де живе». І справді, кохання ставало для автора маяком у найтемніші часи буття, наповнювало світлом його внутрішнє єство, притупляючи найгірше, найпотаємніше, розкриваючи кращі риси його характеру. У будь-яких проявах любов була ключовою для розвитку особистості, коригувала почуття й емоції, породжувала здатність бачити прекрасне довкола себе.

У збірці *Ідилія*, пройшовши всі стадії спопеляючого кохання, автор лише згадує любов, що минула: «Весна збудила в серці моїм згадки/ І я спинивсь посередині кладки./ Минуло сорок літ від того дня,/ Як на цій кладці погляд твій стрів я» (*Згадки*)⁷². Та немає у цих спогадах болю, навпаки вони сповнюють поета спокоєм, бо наявність таких чистих почуттів змінює його життя та й ставлення до нього, підносить над буденністю. Яскраві порівняння немов персоналіфікують любов, роблять її повноцінним героєм лірики М. Волощука: «Я тішусь нею, як дощем трава/ І як промінням білий цвіт лілеї,/ Як вітром косарі в жаркі жнива, –/ Вона ж бо світло з глибини моєї...»⁷³.

Строфічна будова віршів збірок М. Волощука також різноманітна.

(Продовження на 26 с.)

⁶² Там само. – С. 107.

⁶³ Там само. – С. 108.

⁶⁴ Там само. – С. 110.

⁶⁵ Там само. – С. 60.

⁶⁶ Там само. – С. 85.

⁶⁷ Там само. – С. 86.

⁶⁸ Там само. – С. 87.

⁶⁹ Там само. – С. 92.

⁷⁰ Там само. – С. 104-105.

⁷¹ Українські афоризми <http://aphorism.org.ua>

⁷² Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування і передмова М. Михайлюка. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 106.

⁷³ Там само. – С. 104.

МИХАЙЛО ВОЛОЩУК

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ У ТВОРЧІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

(Продовження з 25 с.)

Крім традиційних катренних творів у поета знаходимо восьмирядковий (*Мелодії весни*) та дванадцятирядковий (*Не поверни*) з традиційним перехресним римуванням, дванадцятирядковий (*Все додому, додому*) зі схемою римування aaBccB, поезію, що складається з двох тривіршів (Плин).

Оригінальністю будови відзначається вірш *Вечори*, що складається з чотирьох не відділених графічно строф, з них тільки друга – п'ятирядкова, решта – чотирирядкові. Незвичне й римування твору. Наведемо його повністю:

<i>Вечори, вечори,</i>	<i>a</i>
<i>Поведіть мене в сні,</i>	<i>a</i>
<i>Хай зустріну в них</i>	<i>b'</i>
<i>перше кохання...</i>	<i>C</i>
<i>Чи в добрі,</i>	<i>d</i>
<i>Чи в біді,</i>	<i>d</i>
<i>Чи у буйній красі</i>	<i>d</i>
<i>Постою хай із ним</i>	<i>e</i>
<i>до світання,</i>	<i>C</i>
<i>Щоб пісенна весна</i>	<i>f</i>
<i>І щаслива сльоза</i>	<i>f</i>
<i>Не могли у трояндах</i>	<i>G</i>
<i>змідніти,</i>	<i>H</i>
<i>Хай мій дух, наче птах,</i>	<i>i</i>
<i>Ізрадіє, що в снах</i>	<i>i</i>
<i>Може перше кохання</i>	<i>J</i>
<i>зустріти...</i> ⁷⁴	<i>H</i>

2011 року в Бухаресті виходить друком збірка М. Волощука **Розумний папуга**. Вона кардинально відрізняється від попередніх книг поета, її ядро становлять гумористичні вірші. О. Довженко колись сказав: «Тільки сміхом можна беззлотно знищити зло»⁷⁵. М. Волощук, подолавши власні страхи у попередніх поезіях-сповідях, обрав правильний шлях для зміни світу на краще. Вірші збірки життєві та кумедні, вони налаштовують на позитивний настрій та знищують будь-які сумніви: життя безумовно пре-

красне. Серед гумористичних творів є й серйозні – доволі повчальні, зокрема поезія *Вилазить*: «Кохання – це наче стрілка, / Не зміряєш оком. / Бо проходить крізь кишеню, / І вилазить боком...»⁷⁶. Вона спонукає замислитися перед тим, як піддатися любовним чарам. Людські пороки, зокрема лінь та чванство, висміяно в гуморесці *Нелегко*, в якій головний герой, незважаючи на скруту, відмовляється «із свинею коло хати жити» та вигодовувати її. У вірші *Лісові депутати* поет іронічно зображає «слуг народу» під час «депутатських виборів» серед звірів: «Обіцянки їх, присяги, / Мов дощами змило: / Хай бідують звірі в лісі – Нам тепло і мило! / ... / Дарма ждали звірі в лісі / Від них допомоги, / Депутати геть забули / В рідний ліс дороги...»⁷⁷. Кожна гумореска вміщує в собі мораль, але ціль їх одна: зобразити яскраву й веселу грань непростого життя, надихнути на звершення та перемоги, спонукати читача впевнено крокувати в новий день, адже він завжди починається світлим ранком.

Хотілося б завершити розгляд лірики М. Волощука словами Є. Маланюка: «Поезія має ту властивість, що зникнути навіки не може: заакумльована в ній творча енергія не лише не гине, а й має здібність періодично відроджуватися»⁷⁸. Згадаємо пошуки автором вічності – воріт до духовного безсмертя. Бурхлива творча енергія віршів майстра слова, їх відвертість та яскравість образів і порівнянь крізь роки пронесе бажання поета – злитися зі світом і змінити його на краще, розкрити всі грані нелегкого життя людини, довівши, що особистість у змозі подолати всі незгоди, якщо вона вірить, сподівається, любить і не забуває часом щиро посміятися над власними помилками.

***

Найціннішим у поезії М. Волощука є своєрідне авторське бачення світу. Часто фіксуємо новотвори та ненормативні наголоси, але поет бачив світ саме так і зумів уповні розкрити його перед читачем, наповнити слова унікальним власним духом і створити поезію. Можливо, вірші не позбавлені наївності чи максималізму, але це робить їх по-особливому щи-

⁷⁴ Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування і передмова М. Михайлюка. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 46.

⁷⁵ Українські афоризми <http://aphorism.org.ua>

⁷⁶ Волощук М., *Розумний папуга*. Гумористичні вірші / Михайло Волощук. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2011. – С. 16.

⁷⁷ Там само. – С. 16.

⁷⁸ Українські афоризми <http://aphorism.org.ua>

рими й відвертими. А хто знає, що важливіше для поезії: метрична та лексична точність чи безпосередня відвертість, яка робить діалог автор-читач продуктивним і щирим. Мабуть, не доречно отождествлювати поета з його ліричним героєм. Та якщо серцем відчуваєш, що це правильно і зумовлено відвертістю лірики, прагненням майстра слова, який майже кожен вірш завершує щирими життєвими порадами («Якщо пригадаєш розлуку,/ В якій ти себе розгубив,/ Не плач і не падай в розпуку –/ Щасливий лиш той, хто любив»⁷⁹ чи авторськими зізнаннями («Я мріяв стати не вогнем,/ А квіткою в траві-росиці./ І не миритися з мечем./ А жити журавлем криниці»⁸⁰, то як можна розділяти М. Волощука та його поезії. Вони злилися між собою, і слова стали крильми, що понесли автора до омріяної «вічності палахої» (*Струни співу*). У цьому сенс лірики майстра слова, значущість його образів, поетичних картин – вони постали не з його уяви, а з життя. З усіма пекучими стражданнями, різкою плінністю, перипетіями, бурхливими емоціями й почуттями. І вже навіть це робить вірші невмирущими, переміщує у вічність – мету мистецьких пошуків М. Волощука.

Читаючи збірки Михайла Волощука, бачимо, що є тут вірші громадянського звучання, пейзажні, але ядро збірок складають інтимні поезії та поезії, які оспівують рідне село, близьких серцю людей, насамперед матір. У поезіях кольори живі, а це говорить про життя і його кроки, про живу напругу людських

настроїв і хвилюючі обличчя душі, хай вона не раз буде і сумною, про життєрадісність у межах-лімітах невеликого світу рідного села. Його поезія просякнута добротою та любов'ю до ближнього – есенціальна характеристика – митця.

Михайло Волощук насправді «не може мовчати, бо він мусить, зобов'язаний долею й часом що-небудь сказати світові»⁸¹. І він каже. Голос поета спокійний та врівноважений. Письмо стримане. Поет ретельно добирає слова, і кращі поезії збірки своєю чіткістю і простотою фіксують моменти емоційного життя людини, переносять її в неповторний світ найкращих почуттів. І слід підкреслити, що в поета бувають хвилини гарного настрою, викликані глибокими переживаннями і зворушливими картинами рідного вогнища. Збірка засвідчує: поет ніде не зрадив себе, навіть після складних і часом болючих роздумів.

Ідеї поета освічені його розумінням причетності до свого народу. Михайло Волощук народився, щоби безперестанку летіти на крилах тих «весняних мелодій», які можна зрозуміти тільки серцем і на самоті.

У моїй душі Михайло Волощук – ім'я, написане муками і пристрастями ще не народжених поезій, яке складається з букв, що канули з уст сивої давнини, очистились у росах весен, омузичились у світі трембіт і флюяра та навіки залишились райдугами добрих згадок.

~~~~~

⁷⁹ Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування

і передмова М. Михайлюка. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 90.

⁸⁰ Там само. – С. 76.

⁸¹ Там само. – С. 119.

Михайло ВОЛОЩУК

Із збірки «Світ за рідним порогом»

Я ПОВЕРНУСЬ

Спішу життям, чогось шукаю,
І став невиразним в бігу.
Щось здобуваю, щось втрачаю,
А потім, як скала, мовчу.

Я – наче гілка без спокою,
Яку злий вітер прагне вгнути,
Але керую так собою,
Щоби свій корінь не забути.

Я оглянуса, щоб згадати,
Де свою юність залишив,
І повернусь, щоб позбирати
Все те, що на бігу згубив.

НЕ ПРОШУ Я КРИЛ

Не прошу у Бога я крил золотистих,
Щоби виглядав, наче ангел віків.
Бажаю, щоб дав мені сил він пречистих,
Щоб ними покрити слід своїх гріхів.

Щоб легше ввійти в його царство яскраве,
Де сліз і зітхань споконвіку нема.
Щоб там міг прийняти вінець вічний слави,
Який дають тим, що не мають гріха.

ЯК ПОВЕРТАЮСЬ

Як повертаюсь я з дороги,
Мені здається, що в ті дні
Всевишній Бог стелить під ноги
Вербові котики мені!

Віктор ГРИГОРЧУК

«Глобальна мета – щоб у нашому суспільстві було якомога більше людей з розвинутим аналітичним мисленням...»

Інтерв'ю з бувшим викладачем математики Віктором Серденчуком

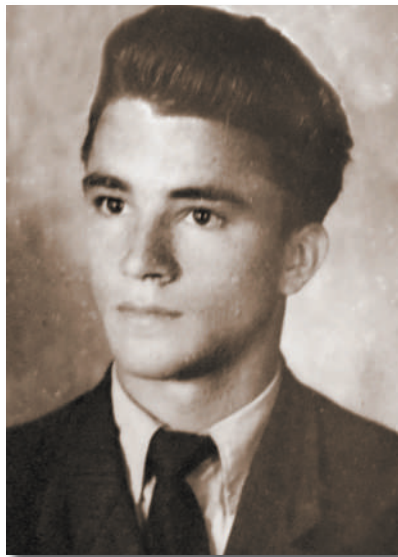
Вчитель математики – людина, яка не просто вчить цифрам. Вчитель математики вчить учитися та мислити. А це – найголовніші навички кожної свідомої людини.

Вчителі математики — люди, які закладають фундамент технологічного майбутнього країни. У чомусь представники професії вчителя – це герої, тому що завдяки їх праці, відданості та любові до обраної професії спочатку з'являються переможці Міжнародних олімпіад, а пізніше майбутні вчені, лауреати міжнародних премій і – чому б ні – Нобелівські лауреати. Таких героїв не треба забувати, і я закликаю всіх дописувачів, кореспондентів писати про них.

Це інтерв'ю з цікавим вчителем математики Віктором Серденчуком, який ділиться досвідом, рішеннями та баченням майбутнього професії.

Віктор Григорчук: Пане Вікторе Серденчук, будь ласка, розкажіть коротко про себе, про школу та вчителів, яких Ви згадуєте із задоволенням?

Віктор Серденчук: Народився я 7 серпня 1941 року в селі Негостина Сучавського повіту в багатодітній селянській родині. Наша родина пережила Другу світову війну та голод 1947 року, тоді було дуже важко для всіх, але із благословенням Божим, який обдарував мене більш витривалим тілом я пережив той період. Два із моїх братів не витримали тодішніх умов і померли трохи пізніше. Я пішов у школу у 8-річному віці, тому що після голоду 1947 року, був надто слабким. Схильність до математики я відчув ще з початкової школи, коли багато моїх однокласників тікали з уроків математики, бо нічого не розуміли, що їх вчили, а я не міг дочекатися уроку математики, я вчив урок в школі, а домашнє завдання робив вдома самостійно, бо батьки були зайняті домашніми справами і не мали часу мені допомагати. Щодо інших предметів – я не був блискучим, бо зосередився на тому, що мені так подобалося – на математиці.

Після закінчення середньої школи я вступив до ліцею в місті Сереті, тому що було недалеко від нашого села, приблизно 4 км, куди ми ходили щодня пішки, і влітку, в спеку, і взимку, у 25-градусні морози, навіть коли снігові замети подекуди сягали проводів на телефонних стовпах. Спочатку я планував відучитися один рік в ліцеї, а далі поступити в ПТУ на майстра. Але в ліцеї моя любов до математики зросла, і мої здібності оцінила моя вчителька математики Валентина Яричевська, тому що я легко засвоював предмет, який вона викладала, а також мої нові колеги, тому що я допомагав їм розбиратися в деяких складніших завданнях, а іноді давав своїм однокласникам списувати, особливо на кварталних письмових іспитах. І так, рік за роком, я закінчив середню школу, тоді було всього 11 класів навчання (7 класів середньої школи і 4 класи ліцею). Інакше влітку я працював в Гостаті (с/г у Негостині), щоб заробити гроші, потрібні на підручники та зошити.

В. Г.: Пане Вікторе, зможете назвати п'ять прикметників, якими Ви могли б себе описати?

В. С.: Комунікабельний – раз. Вимогливий – дуже! Щасливий – цілком. Доброзичливий – це вже чотири, так? Ну, і цілеспрямований.

В. Г.: Що стало рушійною силою у Вашому рішенні стати викладачем?

В. С.: В 11 класі ми повинні були сказати, де ми будемо продовжувати навчання. Я не хотів нікуди їхати, бо не мав матеріальних можливостей вчитися десь далеко від дому. Якби я не продовжував навчання, то пішов би в армію на півтора-два роки, тому вирішив спробувати скласти вступний іспит до Політехнічного інституту в Яссах на Будівельний факультет. Моє досьє затвердив Будівельний трест міста Сучави, він також надав мені стипендію за умови, що після закінчення факультету працюватиму в них 5 років. Але моя мрія стати інженером-будівельником була розбита досить швидко, коли мій двоюрідний брат, «лідер партії», а пізніше мер

міста Серет, викликав мене до районного партійного осередку в Сереті та дав мені моє досє абитурієнта, щоб я показав батькові, бо у ньому була дуже чітка резолюція з категоричною умовою: лише якщо вони вступають до колгоспу, у мене є шанс продовжити навчання. Мій батько ніколи не погодився б записатися в колгосп, тому мене забрали в армію. Відслужив я 2 роки, після чого повернувся додому й 3 роки викладав математику. За цей час заробив трохи грошей і вступив на математичний факультет, який закінчив і став повноцінним викладачем математики. Протягом 40 років я викладав математику в кількох школах повіту, з яких останні 30 у моєму рідному селі Негостині.

В. Г.: Чому подобається ця наука? Що подобається у професії вчителя математики?

В. С.: Для мене математика – спосіб життя. Вона вплинула на мій характер, спосіб мислення, життєві погляди, і навіть на мій почерк, який змінився – став кращим. Професія вчителя дає можливість ділитися тим захопленням математикою, яким я живу сам.

В. Г.: Приємно усвідомлювати, що перед тобою людина, яка обрала свій шлях не випадково. Пам'ятаєте свій перший урок? Про що думали, коли йшли на свій перший урок?

В. С.: Ох, пам'ятаю!.. Боязко було, адже знав, що дітей багато, навіть до школи страшно було йти. А ще перший урок водночас викликав радість, адже я нарешті став тим, ким мріяв стати ще з дитинства. У пам'яті ще залишилися очі дітей, погляд, яким вони на мене дивилися. Навіть пам'ятаю до цього часу деякі обличчя. Враження від першого уроку були приємні, настрої піднесені, емоцій було дуже багато.

В. Г.: Пане Вікторе, чому Вам подобається математика?

В. С.: Основна цінність математики ховається за кулісами. Вона значима не лише формулами, за допомогою яких будуються мости й пишуться комп'ютерні програми. Величезна цінність цієї науки – це здатність «прокачувати» мозок та створювати нові нейронні зв'язки. Математика вчить думати, знаходити різні шляхи подолання проблем та знаходити найоптимальніші рішення.

В. Г.: А що притягує у професії вчителя?

В. С.: Мені подобається спілкуватись з дітьми та відчувати, що я змінюю їх світогляд. Вчитель – це той, хто надихає, мотивує, підтримує. Коли за 45 хвилин отримуєш зворотний зв'язок від учня і бачиш, як у нього змінюється ставлення до себе, оточуючих та навчання – це надихає.

В. Г.: Що Ви намагалися змінити своєю діяльністю?

В. С.: Глобальна мета – щоб в нашому суспільстві було якомога більше людей з розвинутим аналітичним мисленням. Це допоможе в будь-якій професії, починаючи з журналістики й закінчуючи наукою та бізнесом.

В. Г.: Що найважче в роботі вчителя?

В. С.: Вчителі працюють цілодобово. Може здаватись, що вчитель після завершення робочого дня йде додому та проводить час зі сім'єю, але це не так. Робота вчителя – це 24/7. Бо після уроків вчителя чекають перевірка зошитів, підготовка до наступного уроку, консультації учнів та розмови з їх батьками.

В. Г.: Які найбільші складнощі у професії вчителя математики?

В. С.: На мою думку, проблеми вчителя математики витікають із загальних проблем нашого суспільства:

**Віктор Серденчук (сидить третій зліва)
у колі родичів і друзів**

Зараз у більшості шкіл у 5-8 класах математика вивчається на рівні стандарту, а це 2-4 години математики на тиждень. Мізер, враховуючи наскільки важливою є математика у сучасному світі, де все зав'язано на програмуванні, даних, цифрах.

В. Г.: Останнім часом престиж вчителів знизився. Як Ви думаєте, чому це сталося? Як можна змінити імідж вчителя?

В. С.: Перш за все, ми, вчителі, самі повинні над цим працювати, допомагати одне одному, об'єднуватись. Мені здається, що кожен вчитель має себе популяризувати, розповідати у соціальних мережах, що математика важлива, цікава. Вчителям варто мотивувати учнів, ділитися своїми проєктами, враженнями від конкретної розв'язаної задачі, проєкту чи дослідів, які він провів. Тож вихід один – сучасний вчитель математики має стати блогером, який популяризує свій предмет.

(Продовження на 37 с.)

Історичні румунсько-українські інтерференції в просторі між Дністром і Карпатами протягом століть

(Продовження з 19 с.)

Настали важкі роки для монастиря Добровець, його грабували турки, татари чи росіяни, шкоди також завдали заворушення у 1800 рр., під час боротьби грецького народу за незалежність від Османської імперії. Після того, як був повністю розграбований, монастир перетворили спочатку на в'язницю, потім на сирітський будинок для дівчат, а ще пізніше на сільськогосподарську школу. Ненадовго ставши жіночим монастирем, на початку 1990-х років монастир знову став чоловічим, залишившись таким і донині. Досі збереглися внутрішні розписи, що надає монастирю великої історичної цінності.

Дорогоцінні предмети монастиря Добровець розійшлися повсюди. Наприклад, у Румунській академії зберігаються богослужбові книги, до монастиря Капріана (Р. Молдова) потрапив меморіал засновників, у Москву – псалтир 1503 року.

Монастир Добровець, оточений прадавніми лісами і розташований на відстані приблизно 25 кілометрів від Ясс, відомий як остання споруда Штефана Великого, правителя Молдови між 1457-1504 роками.

Ми не знаємо, чи була Євдокія коли-небудь у Яссах за той короткий час, поки була дружиною князя Штефана Великого. Мабуть, ні, тому що тоді у Ште-

фана були зовсім інші турботи і не було модно, як пізніше стало, щоб дружини лідерів супроводжували їх у подорожах. І не забуваймо, що Євдокія доглядала двох маленьких дітей.

Під час свого короткого шлюбу з володарем Молдови Євдокія під іменем Овдотія згадується лише у двох документах: перший від 9 липня 1466 р., яким Штефан Великий робить пожертви та зміцнює привілеї монастиря Побрата: «і за душу і здоров'я моєї княгині Овдотії, і за здоров'я моїх любих дітей Олександра й Олени»; та від 10 травня 1466 р., яким він пожертвує 100 угорських дукатів щорічно Зографському монастирю на Афоні, щоб «перш за все написати про моє господарювання на Святий Прокomedії, за традицією Святих Отців, та святої церкви, і згадати мою пані поруч із моєю владою і нашими дітьми Олександром і Оленою, даними Богом і щоб залишалися у святому помельнику, як є написано».

Значення княгині Євдокії для історії Молдови підкреслював Костянтин Резакевич: «Шлюб з цією княгинею з Києва дав молодому господареві Молдови переваги династичних зв'язків у польсько-литовсько-московському просторі, набагато престижніші та практичніші, у плані союзів, які поширилися після ранньої смерті Євдокії, по відношенню до тих, яких принесли Штефану його наступні два шлюби».

Літературно-культурний календар „Нашого голосу” ЛЮТИЙ

5 лютого

• 90 років від дня Народження Івана Лібера (1932) видатного композитора, публіциста, письменника, диригента та викладача музики.

6 лютого

• 76 років від дня народження Аурела Дана (1946-2019), видатного марамороського художника румунського походження, доброго співпрацівника публікацій Союзу українців Румунії.

• 4 роки від дня смерті Миколи Крамара (1944-1918), фольклориста, диригента та викладача музики.

12 лютого

• 82 рік від дня народження Корнелія Регуша (1940-2002) – українського письменника, університетського викладача.

19 лютого

• 67 років від дня народження Ірини Петрецької Ковач (1955), публіциста та редактора часопису «Вільне слово».

• 19 років від дня смерті Михайла Небиляка (1949-2003), українського письменника, педагога та культурного діяча.

Микола КОРНИЩАН

ПАРАДОКС

(уривок з роману)

(Продовження з № 331)

2.

Я знаю, хто він. Я його знаю. Згадую все. Щоб бути чіткішою, згадала якраз в той момент, коли вперше увійшла саме в той котедж. Запущена домівка. Загублена у бездонні лісу. Наш дім. Той, ще відтоді. Місце, куди мені прийдеться привести його якомога скоріше. Звісно, якщо після довгожданих розмов він прийме ту істину, в яку ані я, поки що й сама не можу повірити, хоча й згадую значну частину всього того, що залишилось там ще й понині. Уціліло. Як, наприклад, стіни того ж самого відтінку; тодішнього; той самий екрю. Як шахівниця на кам'яному столі у саду. Наша остання партія, залишена відкритою. Пісочний годинник, що вимірює час гри. Календар, якого так і не торкали більше аніколи. Аніхто. Остання сторінка, яку я перегорнула того доленосного ранку: 2 травня 1925 р. І королева. Безперечно, моя чорна королева, захоплена ним.

Є ще й декілька зошитів там. Із записками численних партій, проведених між 1912 і 1925 роками. Реєстри, яких я присвоюю собі. Беру їх додому, позаяк маю переписати певні збіги того періоду в спеціальне програмне забезпечення; у форматі PGN. Таким чином, після кількох годин забарної роботи над перекладом ігор із журналів з піскоподібними сторінками, готові розпастися на дрібний порошок кожного разу, коли я перегортаю їх, нарешті мені вдається добути необхідну базу даних, доволі корисну для всього, що я силкуюся спробувати. Тому я вивіряю все ще раз і експортую з його профілю, з платформи, яку він бачу, що воліє ще й понині, PGN декілька його партій. Запускаю команду «Швидка асоціація», і, як передбачаю, комп'ютер знаходить безмір безумовних збігів: активне просування пішаком перед турою, відмова від коней при нападі слонів, саме та ж оманлива геометрія під час атаки короля; коли він загарбує все, що його захищає. Але те, чого не бачить штучний інтелект є незвиклим позбавленням пішаків із рокади суперника. Натомість, я доволі чітко добаваю якраз цю незвичку ознаку, використовувану як тоді, так і зараз, зовсім несподівану для конкурента; коли враз він захоплює слоном або вежею лише якогось неваговитого пі-

шака. Та, при наступному ході, губить цю здавалося б головну фігурку.

«Якого біса ти робиш?» – хочеться закричати, коли висліджую його в прямому ефірі. Ще раз вивіряю всі зошити й виявляю, що нарівно він грав ще й тоді. Спеціальне програмне забезпечення, за яке я заплатила чималі гроші, не бачить цих збігів, адже саме тут трапляється невмисне, точніше, облудне упущення, що веде безпосередньо до перемоги. В інших випадках, видаю ще й інші його виверти. Схожі на тогочасні. Ще з того життя, від якого зісталася значна частина згадок. І коли кажу «згадки», звичайно, що маю на увазі навіть і достеменні докази. Такі, як, приміром, фотохромії. Кілька фотографій, прихованих у нікелевій коробці. Знімки, на яких замічаю вражаючу його схожість із того часу з теперішнім. Той самий майже гіпнотичний погляд, злегка орлиний ніс і посмішка, особливо, посмішка, яка виказує, ніби його повну байдужість до всього, що означає довічну боротьбу з перепонами існування. З усіма цими перешкодами та повсякденними небезпеками, які, на його думку, є тільки якимись пустотами, гідними ігнорування. Принаймні, саме так допускаю, позираючи на одну з його фотографій; зроблену 9 лютого 1921 р. Якби не волосся, яке тоді носив довшим, я могла б сказати, що ця фотографія – просто чорно-білий дублікат тієї, що знаходиться сьогодні в його профілі на одному з шахових серверів. Але не на тому, де ми граємо тепер.

Я могла б надати ще й інші резони схожого характеру, але негайно ж рішаю ініціювати саме те, що задумала ще заздалегідь. Саме в той момент, коли нагадала усе. Тож, включаю комп'ютер і починаю шукати його. Але не бачу активним, і це викликає в мене якусь боязнь при думці, що ніщо з того, що уявляю, не є якраз жаданою істиною. Однак, повертаючись в теперішність, знаю, що цей будинок існує. Фотографії в моїй руці, ці зошити, в яких зберігаються анотації тогочасних партій, наших партій; цей пил на моїх злегка тремтячих пальцях. Прах ще з тих часів. Ще з тодішнього життя. Все це не може бути заперечене жодним чином, як не може бути поставлене під сумнів ні його існування.

(Продовження на 32 с.)

ПАРАДОКС

(Продовження з 31 с.)

Його буденна наявність на одному і тім же вокзалі, де ми бачимось кілька хвилин, дихаємо тим самим повітрям і, чекаючи різних поїздів, імовірно, іноді думаємо про одне і те саме; про ті самі шахові партії, які я граю з ним, а він, іноді дивлячись мені просто в очі, припускає, що веде їх із хтосьна яким конкурентом, без явної ідентичності; з якимсь незнайомцем, загубленим десь у заплутаних тенетах віртуального виміру. Бо я впевнена, більш ніж впевнена, що він не знає нічогосінько. Нічого не припускає і не відчуває до тієї, котра в приватних повідомленнях на тім веб-сайті, де ми граємо лише для того, щоб довести один одному якусь кумедну перевагу, щось натякає. Але знаджує досить витончено. Оскільки знаю, занадто добре знаю, що, якщо піддамся до злегка перебільшених повідомлень, він неодмінно заблокує мене. Отже, для нього я тільки «вона», тоді як для мене він – все те, чим би хотіла бути навіть і я, якби уміла б думати так як він.

Особливо зараз, коли не знаходжу його в жоднім вузлі цієї складної павутини, що називається Інтернетом. Коли, допиваючи гірку каву, відчуваю якусь незрозумілу нагальну немічність. І тоді намагаюсь писати йому. Але відрікаюсь відразу ж від цього натяку, абсолютно недоречного у цю ще доволі поранню годину. Через те, що не хочу виглядати лиш якимсь рядовим користувачем, описуючи йому саме ті абищиці, які не мають жодного відношення до наших ігор, що іноді закінчуються досить швидко. Натомість, могла б випрохати, щоб він допоміг мені з рішенням деяких проблем. Але і в цьому випадку виявила б той самий невправний характер, оскільки, як правило, гравці мого рівня уміють знайти будь-який тип відповіді на будь-яку шахову шараду, незалежно від рівня її складності. Отому позбавляюся навіть і гадки залишити йому будь-яке писемне повідомлення. Ще раз перевіряю роботи студентів, з якими доведеться зустрітись менш ніж за три години. І вбачаю, що відповідну вправу виконую дочиста машинально. Більш з інстинкту, бо мій позір не може відділитись від монітора комп'ютера. Від лівого верхнього кута, де чекаю побачити його ім'я. Чекаю, поки не бачу його саме тоді, коли надіваю еластичні штани в клітку. Бачу його, бачу, як чекає свого сьогоднішнього першого партнера. Чекає три хвилини та сім секунд. Поки сервер не вділяє йому, в якості суперника, якусь особу з досить химерним ім'ям. Але це не має ніякого значення. Вирішальною є лише гра. Винятково, це відкриття, до якого апелює, помічаючи, звичайно, досить хороший коефіцієнт

конкурента. Гамбіт Еванс. Схоже на те, як грав і зі мною під час нашої передостанньої гри, позавчора. Відтак, скориставшись моєю перевагою, приблизно десь посередині матчу, дозволив мені розслабитися, і кінець виявився якомога шокуючим: дав мені мат пішаком, розміщеним на G6. І все. Відключився негайно. Якраз тоді, коли, будучи клубком нервів, я хотіла написати йому дещо, зобидити його. Але він... бери його звідти, де його вже немає. Так само, як і зараз, коли пропозиції п'яти інших гравців, які призначені якраз йому, залишаються без жодної відповіді. Так що, бажане повторення ігор, закінчених мізерними поразками для опонентів, вже не є можливим. Принаймні, не зараз. Цього ранку, коли небо з його відстані здобуває нюанси вабливих перлин. Тепер, коли наважуюся йому дещо написати. Щось вкрай просте, що не привертало б виняткової уваги. Те, що не звучало б мов якийсь прямий натяк, якщо не шукати зайвих інтерпретацій. «Чекаю тебе...», набираю поспіхом і відмовляюсь додати «отут». Тому що «Чекаю тебе отут» звучить занадто явно. Не викликає об'єктивного забарвлення, або тієї вразливої інтерпретації, яка натякає на очевидний час і простір. Тож я просто резюмуюсь до перших двох слів. Шлю повідомлення та виходжу з системи.

Приспішаю, але не забуваю засунути в сумочку його чорну королеву, зумисне залишену на люстрі у вестибюлі, як щось, що повинно б значити набагато більше, ніж якась проста фігурка. Мов щось майже святе; принаймні, символічне. Так само, як одна з його фотографій, знайдених у тому ж особняку. Саме та фотозйомка, на якій він посміхається і де нагадує мені про вечір 9 лютого 1921 року. Години надвечір'я, коли він висвітлював мені новий метод загарбання королеви суперника. Казав що, відкрившись, пішак з перед слона, той, який захопить базову фігурку, повинен дати шах, навіть якщо згодом його напевне візьме король конкурента. Також розповідав ще дещо, про атаку з правого флангу. Але зараз я вже не можу повторити геть все. У подробицях. Акурат так, як окреслював він, мовбито рисував на шаховій дошці з кам'яного столу, у сквері. Натомість, отепер, коли виймаю якраз цей знімок із нагрудної кишені сорочки з віскози, нагадую його запах. Повів його шкіри з тих пір. Можу реконструювати геть все. Точно так, як то й було. Усе те, що, до речі, я роблю майже завжди ще й до цих пір, коли, майже щодня, проїжджаю той самий маршрут. Поїздом, який, ніби дедалі повільніше, перетинає пустинний пейзаж, вистеляючись наскільки сягає погляд. Хоча б ніччю, кажу собі, хоча б при поверненні, мені не доводиться дивитись на все знову і знову, та завжди відчувати те саме занепокоєння, що тут, у моїх краях, одна я залишилася ще живою. Бо тут вже не

змінюється аніщо. Аніколи. Від коли пам'ятаю себе, все залишилося ідентичним. Мій дім, залізничний вокзал, поїзд; сьогодення, врешті решт. Час, що заляк назавжди. Життя, однак, справжнє життя відбувається зовсім десь інде. Тільки там, де існує він. Дихає. Думає. Має все, чого собі жадає, і навіть не підозрює, що, кожного дня, я пригадую якраз той час, який колись визначав його справжнє існування.

Нагадую і дожидаю, щоби минув і сьогоднішній день. Щоби наступила північ, та щоб змогла побачити його знову. Признатись йому у всьому. Точно так, як то й було. Як повинно було бути, аби ми могли віднайти і тепер. У цьому сьогоденні, в якому він, здається, не знає нічого. Не відчуває анічого, коли проходить повз. Майже торкнувшись мене. Але зникаючи одразу ж десь в юрбі ранкових пасажирів, що над'їжджають сюди звідусіль.

«Біжи!» – велять дедалі міцніші з дня в день почуття. «У тебе ще є достатньо часу» – слухаю голос розуму, втримуючи себе на місці, мов ретязь, який не дозволяє віддалитись від цієї землі. Тож я допускаю, щоб все діялося лише так, як слід би діятись. Без аніякого необачного втручання, пришвидшуючи хід долі. Тому, не відхиляюся ні на трохи від звичного шляху. Крокую алеєю центрального парку і менш ніж за чверть години відчиняю двері університету. Піднімаюсь два поверхи й заходжу в аудиторію, де на мене чекають десятки студентів, що прагнуть засвоїти все більш і більш естетичних концепцій, які визначають основу фікцій, написаних минулого століття. Але моя лекція триває недовго. Якраз, коли виявляю, що викликаю необхідний інтерес, змушена відповісти на телефонний виклик.

– Тут, – вістує дівчина з бібліотеки, – хтось цікавиться шаховими журналами міжвоєнного періоду.

– Шахи? – перепиняю її, даючи зрозуміти, що в мене немає часу на такі балачки.

– Але знаючи, що вас захоплює оця гра, на мить я подумала, що ви змогли б мені допомогти, – одразу ж перепрошує дівчисько.

– Порекомендуй йому місцеву бібліотеку, – завершую бесіду та повертаюсь до опису формотворчих процесів, аргументуючи одночасно деякі етичні аспекти, що доволі часто зустрічаються в трактатах з теорії літератури, саме ті описи, які викликають глибоке мовчання та видимий інтерес у всіх моїх студентів. Та ще більше того, усі ці міркування, які вивожу, зосереджуючись на працях відомих авторів того періоду, викликають безліч різних питань. Майже провокаційних, якби враховувати вік тих, хто мене слухає і забавляє завдяки усім цим негаданим

запитам, безперечно, виявляючи ненаситне бажання пізнати все те, що, здається, є основою будь-якого щасливого життя.

Задоволена, навіть і не запримічаю, як швидко минають дві години семінару. Якщо й прийдешні часи майнули б з тією ж бистротою, сподіваюсь, знаючи, що мушу розповісти йому аж усе життя. Наше життя. Те, ще відтоді. О тепер, коли мені треба б знайти удосталь відваги, щоби розповісти все. Якраз так, як було. Як пригадую наче щось, що мовби закінчилося тільки що. Минулого місяця. Минулого року. Та ні в яким випадку, аж минулого століття. «Я повинна», – повторюю собі. «Зобов'язана! Щонайпізніше цієї ночі доведеться хоча б повернути йому його ж королеву», – думаю, входячи до університетського кафе. Замовляю зелений чай і беру телефон. Щоб слідкувати за ним, полювати на нього, бачити, коли буде активним. Щоб викликати його до нової гри. І дозволити щоби захопив мою королеву. Мою чорну королеву. Як і тоді. Так само, як там. У нашому домі в дубовому лісі.

«І я ...», – читаю, підключаючись до шахового сервера. «Я теж чекаю тебе», – бачу його відповідь на те повідомлення, яке я відправила йому чотири години й тринадцять хвилин тому. Неждана відповідь. Адже ані він не вказує місце і час. Читаючи знову й знову всі ці слова, здогадуюсь, що тільки глузує. Тому що, чесно кажучи, жоден гравець його рівня не розраховує грати з таким незначним суперником, як я. Через те саме ця його вістка є лише швидкоплинною омаєю. І більше нічим іншим, висновую, замічаючи, що підключається й він. Приймає мій виклик. Застосовує те саме відкриття: гамбіт Еванса.

«Чекаю тебе ще й іншим разом», – пишу йому після занадто швидкої його перемоги.

«Але хто ти?» – в наступну ж мить вбачаю його повідомлення. Але не відповідаю, бо поки що бажаю дотримуватись мовчанки. Погоджуюсь тримати його в шахи. Поки не зрозуміє і сам усе те, що ані я ще не можу зрозуміти аніяк. Так, як то було і як повторюється навіть і в цьому житті.

(Далі буде)

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

*(Уривок з роману)**(Продовження з № 331)*

Аспазія забігла до Михайла в кімнату якось нагло, але зупинилася біля дверей, коли помітила, що брат спить. Мабуть, після хорошого обіду, він задрімав, як то часто стається будь-кому. Але їй здалося щось незвичним. Михайлів сон не був спокійним, а якимось чудним, незвичним: він дихав дуже рідко і хрипів, наче задихався. Аспазія перелякалася й побігла покликати маму.

– Ма', ходіть борзо, бо Михайло...

– А що таке? Що з Михайлом?

– У Михайла очі заплющені, і він хрипить якось дивно, глибоко...

– Може, вдавився чимось, коли обідав, – припустила Івона спокійно.

– Ні, бо я сиділа біля нього, коли він їв. А тепер хрипить дивно і ніби спить...

– Ану, ходімо та подивимось, що там у нього, – стала й Івона квапитись, але без боязкої паніки, яка охопила її дочку.

Івона увійшла до Михайла, наблизилась до його ліжка й запитала тихо:

– Ти спиш, Михайле?... – потім голосніше й уже боязко: – Михайле, Михайлику! Ой, Госпідку, конає мій хлопець! – ляснулася вона долонями по стегнах. – Аспазіє, біжи борзо до...

– До тітки Гуцулки? – заскавуліла вона перелякано й таки почала плакати.

– Але спершу принеси із мисника свічку.

Аспазія повернулася дуже швидко і, плачучи ще сильніше, простягнула мамі свічку.

– Дай свічку запалену й перестань жвиндіти! – буркнула Івона.

Дівчині сильно тремтіли руки, їй ніяк не вдавалося запалити свічку.

– Ух! – вирвала Івона з її рук сірник і свічку. – Іди, дівче, куди я тебе послала!

Михайло продовжував дихати рідко й хрипло. Івона притулила долоню до його чола і спробувала пробудити його, але дуже обережно:

– Михайлику... Ти чуєш, дитино моя?... Ой, Госпідку! Що з тобою, хлопче?..

Через кілька хвилин Аспазія повернулася плачучи:

– Тітки Гуцулки нема дома... – безнадійно заявила вона своїй мамі, але пильно задивилася на свого брата.

– Нема? Як нема? – і оскільки тоді ж зрозуміла, що її запитання недоречне, додала: – Якщо нема, біжи борзенько до батька Тодера й поклич тата додому.

Дівчина побігла щодуху, але з кузні повернулася вона швидко і теж плачучи.

– Ану, не голоси, бо гошиш нещастя! – посварила її Івона, але вже благим голосом. – А дід де? Чому не прийшов?

– Тато пішли до диспансеру покликати пана дохтора.

– Добре. Ану, прибери тут трохи, щоб не було стидно перед паном дохтором. Візьми відро з-під «дірки» і йди та вилий. Рушай, дівче, ти чого витріщилася?

– Дивіться, ма', Михайло, видай, розплющив очі й ніби кліпає... Видите?

Івона придивилася пильно на хворого, помовчала, а тоді заговорила тихо:

– Михайлику... – торкнулася вона його руки. – Не розплющує він, бідний... То свічка підкидає своє світло, наче піддуть воно вітерцем, і тому здалося тобі, що Михайло кліпає. Не кліпає... Ну, йди та вилий відро. І не забудь сполоскати, щоб не смерділо тут, коли прийде той чоловік.

Коли прибув Ілаш, Івона запитала не так сердито, а здивовано:

– А пан дохторь не прийшов?

– Зараз прийде, через кілька хвилин, – відповів Ілаш і наблизився до ліжка. – А Михайло що?..

– Не знаю. Пообідав файно, Аспазія навіть зварилася йому чай з кровавнику, а тепер дивись: хрипить і ніби спить...

Ілаш поставив свою широку долоню на Михайлову руку.

– Виджу, що тепла, але, видай, не має гарячки. А чому це в нього таке дихання? Михайле? Чуєш, синку?..

Аспазія ждала біля хвіртки лікаря Замфіра.

Лікар Філарет Замфір прибув у Златну два роки тому і за цей час був у Дорнів один тільки раз, минулої зими, коли Михайло мав страшні головні болі. Замфір, мужчина більше п'ятдесяти років, лікар багатого досвіду й хорошої репутації, приїжджав щодня з рідної Костини до Златни велосипедом – шість кілометрів сюди, шість назад. Це у добру погоду, тобто з весни до пізньої осені, майже до першого снігу, бо взимку приїжджав легкими однокінними саньми, а коня залишав під час робочого дня у стайні сусіда, що таки біля диспансеру. Доки прийти до Златни, Замфір був лікарем у рідній Костині, але його дочка закінчила Ясський медінститут, і батько постарав-

ся залишити її на своєму місці, а сам перейшов до Златни. «Ця людина, видно, має сильні підпори...», – коментувалося в обох селах.

Аспазія повела лікаря в Михайлову кімнату, але лікар, перед тим, як підійти до хворого, попросив, щоб відчинили вікно навстіж і перенесли свічку від узголів'я хворого на стіл.

– Ось так. Що сталося? – і не слухаючи Івонині пояснення, лікар вийняв із шкіряного портфеля стетоскоп і підняв руку, вимагаючи, щоб присутні мовчали. Він припасував стетоскоп до своїх вух і став прослуховувати Михайлові груди. Наслухав довго, а вкінці зняв і заховав стетоскоп, подивився уважно на його руки, підняв віка обох очей і заявив голосно:

– Мда... Не хочу лякати вас, але ситуація погана. Хворий знаходиться в глибокій комі. Я міг би викликати швидку допомогу, щоб повезли вашого сина в лікарню, але в його теперішньому стані це неможливо. Його не можна транспортувати. Я ще прийду завтра вранці проконсультувати його. Але рано-вранці, тобто о пів сьомої. Гарзд?

– Ми вдячні вам, пане доктор, – сказав Ілаш, а коли лікар клав стетоскоп у ташку, він поклав суму грошей, питаючи одночасно: – А до завтра, коли ви знов прийдете, що нам робити?

– Нічого. Почекаємо до завтра й побачимо, якщо буде еволюція його стану. А кімнату треба постійно провітрювати.

– А скажіть, пане доктор, можемо покликати панотця?... – тихо й несміло запитала Аспазія.

– Певна річ. Бо те, що не в стані робити лікарі, робить Господь, бо Він Всемогучий.

– Добру думку мала-с, доцю, – похвалив її Ілаш після відходу лікаря Замфіра. – Іди до отця Гарени та попроси, щоб прийшов і законив⁶ його. І пан доктор казав, що добре, коли покличемо панотця.

Отець Ісидор Гарена прибув у Златну після отця Постивки, котрого засудили на довгі роки ув'язнення через його легіонерське минуле. А отця Гарену дуже поважали й любили в селі завдяки його благій натурі, завдяки його здатності знайти для кожного хороше й тепле слово, але й тому, що отець Ісидор, маючи приємний баритональний голос, приваблював цим побожних златнян. Загальній симпатії сприяла ще і його сімейна ситуація: отець вдовував і дбав сам про своїх трьох дітей; дві дочки вже величенькі, одна в шостому класі, друга в сьомому, і восьмирічний хлопчик. Паніматка померла при народженні останньої дитини.

Отець Гарена прибув у супроводі Аспазії, котра розказала йому по дорозі про стан свого брата, а тепер повела його прямо в Михайлову кімнату, де знаходились Ілаш та Івона.

– Спасибі вам, панотче, що прийшли-сте, – зустрів Ілаш священника й поцілував йому руку, хоч отець пробував відтягнути її.

Мовчазна й сумна, наблизилася й Івона і поцілувала отцеві руку.

– Мені жаль, що відвідую вас сьогодні, а саме у хвилину вашого глибокого неспокою, – заговорив отець Ісидор Гарена своїм теплим батьківським голосом. – Але молимо Господа Ісуса Христа і покладаймо всю надію на Його милість і на допомогу Пресвятої Богородиці, бо вона знає, що таке страждати за Сина.

Отець Ісидор надів єпитрахиль і підійшов до ліжка хворого.

Подивився хвилину мовчки на Михайла, а потім повернувся й заявив сумно:

– Я прочитаю вашому синові кілька молитов, але, на жаль, не зможу причастити його.

– То чому, панотчику? – жалібно, але тихо запитала Івона.

– Бо мені не дозволено причащати людину без Святої сповіді, а головню когось, котрий не є свідомий, що приймає Тіло і Кров нашого Спасителя Ісуса Христа. Уявіть собі таку небажану можливість, коли непритомний хворий, не будучи свідомий, що його причащають, замість проковтнути, не дай Господи, виплюне або виблєє Святе Причастя. Тому мені жаль, що не можу тепер причастити вашого сина. Але, дастьбі, він виздоровиться, і тоді я радо прийду його причастити. А тепер помолімося Спасителю нашому за зцілення вашого сина Михайла, а вам хай дасть душевного спокою й сили перейти цей важкий для вас момент. Бо нема на світі сильнішого душевного болю, ніж страждання батьків за своїх дітей.

Отець Ісидор Гарена прочитав три молитви, потім відправив службу для душі, що покидає тіло і вкінці прочитав молитву для тих, котрі важко борються зі смертю.

Ілаш та Івона сердечно подякували священникові і провели його до хвіртки, а Аспазія залишилася біля Михайла. Тепер ніхто їй не заважав, і Аспазія заплакала тихо, наслухаючи хрипле й рідке дихання хворого, яке час від часу глухло, ніби спотикалося й затихало на якусь мить.

Раптом щось підштовхнуло Аспазію, і вона схопилася з лавиці, але ще не усвідомлювала, що діється. Але ще через мить зрозуміла: Михайло перестав хрипіти. Вона подивилася боязко на брата й помітила, що він уже й не дихає. Аспазія вибігла надвір і стала кричати:

– Тату! Мамо! Михайло перестав дихати!..

(Далі буде)

⁶ Законювати – причащати.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПРИГОДИ ХОРОБРОГО ОПРИШКА ГРИГОРІЯ ПІНТІ

(Повість)

(Продовження з № 330)

3. НА СОЛОВАНСЬКІЙ ТОЛОЦІ

– Та бійтесь Бога, пане Нодь, не займайте коровину в бідної сиротини!

– Скільки вам шкоди могла наробити корова, тільки забігла на ваше поле, не наробила ніякої шкоди.

– Та немала часу... панську лугеру!¹...

– Ну чому ж ви так, пане Нодь?

– Змилюйтеся над сиротиною!

Сільські вівчарі та пастухи, обступили Нодя Габора – панського адміністратора, і пробували захистити бідну дівчину-сиротину Мару, корова якої забігла на панське поле.

– Сиротина, ай! Дивись, яка з неї дівуля, а корови не вміє доглянути, бо їй фіцкови² в голові.

– Хіба не бачите, пане Нодь, що дівчина з ку-желем у руці, які тут фіцкови, хіба на старого Якова подивилась, – пробував жартувати один із пастухів.

– Яке мені діло до її кужіля? Тут не вечорниці, зайшла корова у панську лугеру?.. Зайшла! Наробила шкоди? Наробила!

– Яка там шкода, пане Нодь!

– Бійтесь Бога, пане Нодь!

– Ану не сунь мені під ніс Бога, бо Бог не відшкодує панові лугеру! – сердито відповів адміністратор і потяг корову за собою.

– Простіть мені, дядечку, більше не трапиться, – кинулась на коліна Мара.

– Марш мені з дороги! Який я тобі дядечко?

Враз з-поміж пастухів виступив високий парубок і грізним голосом промовив до адміністратора:

– Відпустіть корову!

– Що?! – аж підстрибнув від здивування Нодь.

– Те, що чули! Відпустіть корову!

– Ти з ким розмовляєш, шмаркачу?!

– З вами, ваша величносте панський підлабузнику! – випалив парубок.

Всі розреготались, а Нодь Габора почервонів як рак і замахнувся на парубка канчуком, але той відскочив у бік, зловив за переплетені ремінці нагайки і вирвав канчук із рук адміністратора.

– Го, го, пане підлабузнику, як бачу ти хотів мене вибатожити, але не вийшло, що поробиш? – перешов парубок на «ти».

– Віддай нагайку! – заревів не своїм голосом адміністратор.

– Відпусти корову! – посміхнувся парубок.

– Заплатиш ти мені за це, чорт би тебе забрав! – сплюнув Нодь Габора, і рушив до свого коня, тягнучи за собою корову.

Парубок обігнав адміністратора, стрибнув у сідло і вдарив Нодя нагайкою по спині. Адміністратор заревів від болю, випустив мотузку з рук і почав втікати, а парубок наздогнавши його, впережав ще кілька разів нагайкою, а далі погнав коня чвалом через толоку в напрямку лісу.

– Шукав чорта в постолах, і таки знайшов! – посміхнувся котрийсь із пастухів.

– Котюзі по заслугі!

– А звідки взявся парубок?

– Хто він?

– Чий парубок?

– Як його звати?

– Григор, Григор Пінтя!

– Звідкіля?

– З Будештів, прийшов до мене коня купувати, але...

– Через Нодя Габора не вийшло.

– Нодь подарував йому свого.

– Добру душу має Нодь, – розсміялись пастухи.

– Таки даремно не віддав, отримав за нього кілька батогів по спині.

– Добре виправ його парубок!

– Хоробрий оцей Пінтя!

– Пощастило Марі з ним!

Наступного дня всю сігетську околицю облетіла вістка, що Пінтя Григор із Будештів провчив панського підлабузника Нодя Габора, і всі почали його звати – «Хоробрим».

* * *

– Утікай, сину! Утікай, Григоре! – зустріла Григора Пінтю біля воріт заплакана мати.

– А чо' я маю втікати з рідного села, з рідного дому, хіба я вбив кого, чи вкрав що небудь?

– Кажуть, ти панського коня вкрав і його слугу вбив, приходили жандарми, чи правда, сину?!

– Та про коня і правда і ні, а вбивати я не вбивав нікого!

¹ Лугера – конюшина.

² Фіцков – парубок.

– Іди сину, йди Григоре, не ближся до хати, я тут тобі трохи меринді³ приготувала, йди наймись десь на місяць-два, але десь даліше від нашого краю, у Бистриці, або в Нисиуді, або краще подайся через Тису, поки мине ріводов⁴.

– А хіба я знаю? – неохоче відповів Григор.

– Ой, Григоре мій, Григоре! Бідна моя головонько, що з тобою буде?

– Що буде – те й буде! Я більше не можу терпіти!

– Хіба ти сам терпиш, я не терплю? Дідусь не терпить, наші сусіди хіба не терплять? Все село терпить. І не тільки село, а весь край. Так воно від Бога дано, бідному терпіти, а багачеві жити й веселитись!

– Це брехня! Бог такого не давав, і ніде такого не пише! – озвався старий Флоря – дідусь Григора.

Видно він теж чекав на внука.

– Та що ви, няню?.. Так казав і панотець у казанні, хіба я брешу? – обурилась Григорова мати.

– Я не кажу, дочко, що ти брешеш, а твій панотець правду не говорив. Хоча й не такий багач він, але з біднотою не тримає, а з багачами, бо від бідноти

йому хосна невелика, тому й захищає багачів, але настане час, коли народ пробудиться і повстане, ось так, як оцей парубок, і тоді побачимо, що скаже твій панотець.

– Та хіба він мій? – махнула рукою молодича.

– Твоя мати права, Григоре, ліпше тобі зникнути кудись, але тільки не в найми до багачів, але я тобі голови не буду морочити, ти й сам знаєш, що маєш робити. Я впевнений, що ми скоро почуємо про тебе, – підморгнув старий внукові.

– Ну, якщо так, то я зникну, але не надовго!

– Іншого виходу немає, сину! – зраділа мати, що Григор погодився.

– Хай тебе Господь Бог благословить, – перехрестив старий Флоря внука.

Григор обняв матір, а опісля й дідуса, якому шепнув на вухо:

– Передайте Драгоміру, що буду чекати на нього під Гутинею⁵, на Дикій поляні, біля криниці, що тече з-під каменя.

(Далі буде)

³ Мериндя – харчі.

⁴ Ріводов – гвалт.

⁵ Гутиня – Гутин (гора на Мараморощині).

«Глобальна мета – щоб в нашому суспільстві було якомога більше людей з розвинутим аналітичним мисленням...»

(Продовження з 29 с.)

В. Г.: Для Вас вчитель – це робота, покликання чи щось інше?

В. С.: Це повинно йти від серця і від душі. І якщо цього немає, то як це не назви, діти не зможуть вирости добрими людьми. А це у моїй роботі головне.

В. Г.: Три життєвих принципи та кредо?

В. С.: 1. Спершу подумай, потім дій.

2. Краще спробувати й помилитися, ніж не пробувати взагалі, боячись помилки. Поміляються всі, і частіше завдяки невдалому досвіду ми стаємо кращими..

3. Завжди потрібно залишатися людиною, за будь-яких обставин.

Кожен урок має сприяти формуванню в учнів певних цінностей. І математика в цьому сенсі криє в собі величезний потенціал.

В. Г.: Які найбільші складнощі у професії вчителя математики?

В. С.: Вчити дітей боротися зі синдромом навчальної безпорадності, вчитися йти у наступ під час невдач і не відвертатися від математики.

В. Г.: Як Ви їх долали?

В. С.: Намагався створювати умови, в яких дитина бачила ріст своїх можливостей завдяки прикла-

деним зусиллям. Математика – кропітка праця. І це нормально. Там, де легко вчитися, нема розвитку.

В. Г.: Як Ви зацікавлювали дітей математи-кою?

В. С.: Учням важливо чути, що математика ось тут, поряд з ними. Велика навчальна сила у мотивуючих, прикладних задачах. Я перебував у вічному пошуку: різноманітних платформ, додатків, цікавої інтерактивності.

В. Г.: Як математика допомагає в житті?

В. С.: Поставлю риторичне питання: а в чому математика не допомагає? У побуті, веденні бізнесу чи впорядкуванні сімейного бюджету математика потрібна. Хочеш навчитися швидко й критично мислити – математика у поміч. Хочеш мати добре оплачувану професію – обирай та вчи математику.

В. Г.: Ваші побажання колегам.

В. С.: Здоров'я, бо воно важливе для кожного із нас. Натхнення і терпіння, адже нинішні діти дуже сучасні, і встигати за всіма технологічними новинками дуже важко. А ще, любити дітей такими, якими вони є.

В. Г.: Дякую Вам за таку щиру розмову! Було приємно поспілкуватись!

До нових зустрічей на сторінках часописів Союзу українців Румунії

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

ІСУС ЗЦІЛЮЄ І ВОСКРЕШАЄ ЛЮДЕЙ

(Продовження з № 331)

Ісус виліковує слугу сотника

У Капернаумі проживав один сотник. Він мав вірного слугу, який тяжко захворів. Занепокоєний сотник, який був язичником, звернувся до Ісуса по допомогу:

– Вилікуй мого слугу!

– Я прийду до тебе, – відповів Ісус.

– Не гідний я, щоби ти, Господи, увійшов у дім мій. Ось я людина військова, кажу воїну: “Іди” – і він іде. “Підійди” – і він підходить. Так і ти: скажи слово, і слуга одужає.

Здивувався Ісус і сказав своїм учням:

– Ніде я не бачив такої віри.

Потім звернувся до сотника:

– Іди, і хай буде тобі по вірі твоїй!

Прощаються тобі гріхи твої

Іншого разу, в Капернаумі, до Господа прийшло так багато людей, що в будинок, де він перебував, неможливо було увійти. Тоді чотири чоловіки принесли на ношах хворого на параліч, котрий не міг самостійно рухатися. Вони вірили, що Христос може зцілити його, і, розібравши дах будинку, опустили ноші перед Господом. Відчувши їхню віру, Спаситель сказав хворому:

– Прощаються тобі гріхи твої.

Ті, котрі не знали, що Христос – Син Божий, казали:

– Що він говорить? Адже тільки Бог може прощати гріхи.

А Ісус, звернувшись до хворого, сказав:

– Встань, візьми ноші свої і йди додому.

Хворий встав, підняв ноші й пішов. Тоді всі зрозуміли, що Христос – Бог, і він простив гріхи, через які хворів той чоловік, і повернув йому здоров'я.

Гюстав Доре. Зцілення недужих. 1864-1866 рр.

Ісус зцілює давнього хворого

Перебував якось Ісус Христос у єрусалимській купальні біля Овчих воріт. Вода в ній була цілющою, бо ангел Божий час від часу сходив у неї. Від того вода приходила в рух. Навколо купальні знаходилися простори приміщення, в яких лежали хворі, уважно стежачи за рухом води. Бо тільки той, хто занурювався у воду першим після сходження ангела, отримував зцілення. Серед інших там лежав чоловік, що хворів тридцять вісім років. Він сам не міг ходити і сподівався, що хтось занесе його у воду. Господь підійшов до нього і запитав:

– Хочеш бути здоровим?

– Господи, мене нема кому занести у воду, як тільки вона прийде у рух, – відповів хворий.

Тоді Спаситель сказав:

– Устань, візьми ложе своє та й ходи!

І в ту ж мить хворий одужав.

Воскресіння доньки Яіра

У Яіра, настоятеля синагоги, тяжко захворіла єдина донька. Нещасний батько прийшов до Спасителя, упав до ніг його і прохав прийти до хворої.

Пішов Ісус з Яіром, і народ тіснився навколо нього. Була тут одна жінка, яка хворіла дванадцять років

і потратила на лікування все майно, але не одужала. Торкнулася вона одягу Ісуса, й одразу припинилася її хвороба. А Ісус відчув, що вийшла із нього вся сила.

– Хто торкнувся мене? – запитав він.

– Дивися, скільки народу довкола тебе, – відповіли йому учні, – а ти запитуєш, хто доторкнувся.

Глянув Ісус на тих, що стояли поруч, а жінка впала перед ним на коліна і сказала йому правду.

– Віра твоя врятувала тебе, – промовив Ісус. – Іди з миром і будь здорова.

Коли Яір підходив до свого дому, йому повідомили:

Християнські читання

– Не турбуй Учителя, донька твоя померла.

Господь почув це і сказав:

– Не лякайся, тільки віруй, і дочка твоя спасенна буде.

У домі Яіра запанував відчай, ридали рідні, оплакуючи померлу дванадцятирічну дівчинку. Ісус сказав їм:

– Чому плачете? Вона не вмерла, вона спить.

І всі сміялися над ним, вважаючи, що дівчинка померла. Тоді Спаситель покликав своїх учнів Якова, Івана, Петра і батьків покійної до кімнати, де вона лежала. Ісус підійшов до неї, взяв її за руку і сказав:

– Дівчинко, кажу тобі: встань!

І дихання повернулося до померлої, вона встала і почала ходити. А всі дуже дивувалися.

– Нікому не розповідайте про те, що бачили, – промовив Ісус і попросив нагодувати дівчинку.

Воскресіння юнака в Наїні

Одного разу Ісус прийшов до міста Наїна. Біля міської стіни він зустрів похоронну процесію – на цвинтар несли померлого сина бідної вдови. Побачивши матір, що побивалася за своїм єдиним сином, Господь змилювався над нею і сказав:

Померлий одразу ж устав і почав говорити, а потім пішов з матір'ю додому. Всі люди, що бачили це, славили Господа й говорили:

– Великий пророк з'явився між нами, і зглянувся Бог над народом своїм.

Зцілення сина царедворця

В одного царедворця тяжко захворів син. Ніхто не міг врятувати його, але люблячий батько молився Господу і не втрачав надії. Дізнавшись, що Господь прийшов до сусіднього міста Кана, царедворець поспішив туди і, підійшовши до Спасителя, попросив допомогти його синові. Господь, бачачи його віру, сказав:

– Іди! Твій син здоровий.

Царедворець повірив словам Спасителя і відправився додому. Дорогою він зустрів своїх слуг, котрі радісно повідомили йому, що син одужав.

– О котрій годині стало йому легше? – запитав він.

Слуги відповіли:

– Учора о сьомій годині спала гарячка.

Царедворець згадав, що саме в той час Спаситель сказав йому, що син його здоровий. Після цього щасливий батько та все його сімейство увірували в Господа Ісуса Христа і постійно молилися, прославляючи силу, доброту і могутність Спасителя.

Паоло Веронезе. Воскресіння сина вдови з Наїна. 1565-1570 рр.

– Не плач!

Потім доторкнувся до труни, у якій лежав померлий, і промовив:

– Юначе! Тобі кажу: встань!

помазавши його єлеем в ім'я Господнє, і молитва віри спасе недужого, та й Господь його підійме; і як він гріхи вчинив, вони йому простяться» (5: 14 – 15).

(Далі буде)

¹ Єлей – рослинна, переважно маслинна олія, що використовується для церковних обрядів; олива.

САД

*Був сад, як на дитячому малюнку:
відсутність найпростіших перспектив,
і фарб аляпувата неохайність,
і обрію близька горизонталь.
Кора дерев напівзабуто пахла
фіялками і яблуками стиглими.
Мені здавалося:
під товщиною снігу
так гостро захлинаються без світла
слабенькі пагони весняних трав
і проліски – тривожно-ніжні.
Взявся я
зернистий сніг руками розгортати.
Був ранній березень...*

Був сад, як на дитячому малюнку.

Євген ГУЦАЛО